

ORIENTACIÓ SEXUAL I IDENTITAT DE GÈNERE. ELS DRETS MENYS ENTESOS

Drets humans i drets LGTB des d'una perspectiva internacional

David Montero González

*La protecció dels drets de les minories sexuals pel
Tribunal Europeu de drets humans*

Guillem Cano Palomares

Els drets són humans, no solament heterosexuais

Marc Llobart i Joana Cabrera

*La llei d'identitat de gènere: la rectificació registral de la menció
relativa al sexe de les persones*

Carlos Villagrasa Alcaide

La llei que es va oblidar del gènere

Andrea Planelles Aparició

ORIENTACIÓ SEXUAL I IDENTITAT DE GÈNERE. ELS DRETS MENYS ENTESOS

Amb la col·laboració de

FELGTB

ASSOCIACIÓ UNIVERSITÀRIA

Amb el suport de

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social
i Ciutadania

Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació
Oficina de Promoció de la Pau
i dels Drets Humans

Ajuntament de Barcelona

Institut de Drets
Humans de Catalunya

carta de drets humans emergents
carta de derechos humanos emergentes
emerging human rights charter
charte des droits de l'homme émergents

INDEX

-Presentació.....	2
- Drets humans i drets LGTB des d'una perspectiva internacional, David Montero González.....	7
- La protecció dels drets de les minories sexuals pel Tribunal Europeu de drets humans, Guillem Cano Palomares.....	34
- Els drets són humans, no heterosexuels, Marc Llombart i Joana Cabrera.....	56
- La llei d'identitat de gènere: la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones, Carlos Villagrasa Alcaide.....	78
- La llei que es va oblidar del gènere, Andrea Planelles Aparicio.....	93
- Conclusions del "IV Seminari del projecte de la Carta de Drets Humans Emergents: orientació sexual i identitat de gènere. Els drets menys entesos".....	104

Sèrie Carta de Drets Humans Emergents 3

ORIENTACIÓ SEXUAL I IDENTITAT DE GÈNERE. ELS DRETS MENYS ENTESOS

Aquesta publicació és fruit del V seminari taller del projecte de la Carta de Drets Humans Emergents (CDHE) celebrat a la seu de l'IDHC els dies 21 i 23 de maig del 2007.

Sota el títol *Orientació sexual i identitat de gènere. Els drets menys entesos* es va tractar la protecció i garantia dels drets humans del col·lectiu LGTB (lesbianes, gais, transsexuals i bisexuals). L'objectiu del seminari va ser doble. Per una banda, constatar la precària situació de reconeixement de drets en què es troba el col·lectiu; per l'altra, observar quines són les estratègies i direcció a seguir per ampliar la seva protecció. Aquestes reflexions es van realitzar sota la llum del projecte de la Carta de Drets Humans Emergents ja que l'objectiu últim d'aquests seminaris tallers és la millora del text a través de la participació dels diferents agents socials, culturals, polítics i econòmics. El projecte de la CDHE contempla aquestes qüestions a través de:

Principi de gènere. Integra una dimensió de gènere que busca posicionar els drets de les dones i els reconeix tant des d'una perspectiva de discriminació positiva com des de la seva necessària inclusió transversal en tot l'entramat d'aquesta Carta de drets. Reivindica, així mateix, el reconeixement a la diversitat sexual i la dimensió de gènere des de la masculinitat.

Títol I. Dret a la democràcia igualitària

Article 4. Dret a la igualtat de drets plena i efectiva. Tots els éssers humans i els pobles en què s'integren tenen dret a la igualtat de drets plena i efectiva.

Aquest dret humà fonamental comprèn els drets següents:

1. **El dret a la igualtat d'oportunitats**, que reconeix els drets continguts en aquesta Carta sense cap tipus de discriminació per raó de raça, ètnia, color, gènere o orientació sexual, característiques genètiques, idioma, religió, opinions polítiques o de qualsevol índole, origen nacional o social, pertinença a una minoria, fortuna, naixement, discapacitat, edat o qualsevol altra condició.

Per a la realització de la igualtat, es prendrà en consideració l'existència i superació de les desigualtats de fet que l'erosionen, així com la importància d'identificar i satisfer necessitats particulars de grups humans i pobles, derivades de la seva condició o situació, sempre que això no redundi en discriminacions contra altres grups humans.

Títol III. Dret a la democràcia paritària

Article 6. Dret a la democràcia paritària. Dones i homes tenen dret a la democràcia paritària.

Aquest dret humà fonamental comprèn els drets següents:

1. **El dret a la igualtat**, que significa que les dones, en totes les societats i de tots els pobles sense excepció, tenen dret a la igualtat d'estatus jurídic, polític, econòmic, social, laboral i cultural en relació amb els homes. El principi d'igualtat afavoreix l'adopció de mesures preferents de protecció a favor de les dones en els àmbits local, nacional i internacional.

2. **El dret a l'autodeterminació personal i la diversitat sexual**, que reconeix a tota persona el dret a exercir la seva llibertat i orientació sexual.

3. **El dret a l'elecció dels vincles personals**, que s'estén al reconeixement del dret individual a l'associació sentimental amb la persona escollida, incloent-hi el dret a contraure-hi matrimoni, sense que hi hagi cap obstacle al lliure i ple consentiment per a aquest acte. Tot tipus de vincle personal lliurement consentit mereix igual protecció.

4. **El dret a la salut reproductiva, que reconeix els drets sexuals i reproductius de tota persona i el dret d'homes i dones a la tutela de la maternitat, inclosa la que té lloc fora del matrimoni**. Tota dona té dret a accedir a serveis de salut reproductiva, ginecològica i obstetrícia de qualitat.

5. El dret a la tutela de totes les manifestacions de comunitat familiar, que reconeix el dret de tot ésser humà a la protecció i tutela de la família per part de les autoritats públiques, sigui quina sigui la forma que adopti i amb independència de la igual responsabilitat de cadascun dels progenitors en relació amb l'educació i manutenció dels fills menors d'edat.

Els articles a continuació recopilats responen als principals punts tractats durant les dues jornades. En la primera jornada del seminari es va tractar el reconeixement dels drets humans del col·lectiu LGTB des d'una perspectiva internacional, la protecció realitzada pel Tribunal Europeu de drets humans i, finalment, l'educació contra la LGTB- fòbia. La segona jornada es va centrar en els debats actuals sobre la identitat de gènere i en la recentment aprovada Llei d'Identitat de Gènere.

Des de l'IDHC volem agrair especialment a la *Federación Estatal de Lesbianas, Gays, Transexuales y Bisexuales*, a l'associació universitària *Sin Vergüenza* i a la *Fundación para la Identidad de Género (FIG)* pel seu assessorament i col·laboració. Volem agrair especialment a la FIG per estrenar el seu documental *Vidas Corrientes* durant el seminari.

També volem agrair la col·laboració i participació de: David Montero González, responsable de relacions internacionals de la Federació Estatal de LGTB; Guillem Cano Palomares, jurista del Tribunal Europeu de Drets Humans; Marc Llombart i Joana Cabrera, president i tesorera de l'associació universitària *Sin vergüenza*; Carlos Villagrasa, professor titular de Dret Civil a la Universitat de

Barcelona, Magistrat Suplent de l'Audiència Provincial de Barcelona i Secretari General de la Fundació Internacional Olof Palme; Andrea Planelles Aparicio, presidenta de la *Fundación para la Identidad de Género*; XXXXXX, estudiant de dret especialitzada en temes d'identitat de gènere; Pol Galogre, activista trans i portaveu de la *Fundación para la Identidad de Género* en el Consell Municipal de gais, lesbianes i homes i dones transsexuals i de Pedro Esteban Feliu, estudiant de dret i vice-secretari general de l'associació Universitaris Liberal Demòcrates de la Universitat de Barcelona.

La celebració d'aquest seminari no hauria estat possible sense el suport de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, la Regidoria de Participació Ciutadana, Solidaritat i Cooperació de l'Ajuntament de Barcelona, la Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya i del Departament d'Acció Social i Ciutadana de la Generalitat de Catalunya.

També volem agrair la tasca de traducció realitzada per: Sílvia Llimos, Glòria Yanguas, Lúdia Rivero i Esther Viader; així com les tasques de recolzament i relatoria del seminari realitzades per Sissy Manrique de Lara i Nicolina Karaolia.

Finalment, agrair la tasca de coordinació d'aquestes publicacions i del seminari realitzada per l'equip humà de l'Institut de Drets Humans de Catalunya.

Estel·la Pareja Morte
Institut de Drets Humans de Catalunya
Barcelona 2007

DRETS HUMANS I DRETS LGTB DES D'UNA PERSPECTIVA INTERNACIONAL *

I-Algunes precisions terminològiques

El primer que s'hauria d'explicar és, potser, què entenem per "Drets LGTB" o drets de lesbianes, gais, transsexuals i bisexuals. Perquè tot i el que puguem pensar aquí a Europa i als països anomenats d'occident, i d'acord amb tot allò dit i escrit als últims anys, no és ni el dret a contraure matrimoni ni el dret a poder adoptar de manera conjunta allò al que volem fer referència.

Quan parlem de Drets LGTB des dels col·lectius ens estem referint a la necessitat de trobar un reconeixement legal i social de la nostra dignitat individual i col·lectiva, i a la imprescindible eliminació de legislacions restrictives de drets. Això inclou tot un catàleg de reivindicacions (legislatives però també d'implementació de polítiques, socials i fins i tot judicials) que en uns països és més llarg que en d'altres i en uns casos té majors urgències que en d'altres (des de la necessària salvaguarda primària del dret a la vida al reconeixement de la nostra afectivitat i les formes en que la institucionalitzem).

Però, en definitiva, allò que es busca és eradicar l'homofòbia. Per seguir amb la definició de termes, i espero no ser massa puntimirat amb aquest tema, podreu trobar, amb diferents

* David Montero González, Coordinador de l'àrea de Relacions Internacionals, Cooperació i Drets Humans de la Federació Estatal de Lesbianes, Gais, Transexuals i Bisexuals (FELGTB)

matisos, moltes definicions. Jo em quedo amb la que proporciona Daniel Borrillo¹

"(...) la conseqüència psicològica d'una representació social que, atorgant a l'heterosexualitat el monopoli de la normalitat, fomenta el menyspreu cap a aquells i aquelles que s'aparten del model de referència (...)"

Es parla de galfòbia, lesbofòbia, transfòbia i, inclús, molt recentment, es comença a parlar de bifòbia. La FELGTB ha encunyat el terme LGTBfòbia, res comercial, ho sé, i segurament desencertat. Per això em quedo amb el d'Homofòbia, en el sentit que us acabo de descriure, compresiu des de totes les possibles formes particulars de discriminació.

II - Organismes Internacionals. Unió Europea

Parlem d'homofòbia des de que el professor Louis-George Tin va iniciar a nivell mundial una campanya per tal que el 17 de maig es celebrés a tot el món el Dia Internacional contra l'Homofòbia (IDAHO). Si l'any 2005 foren 40 els països que van sumar-se a aquesta iniciativa, en aquest 2007 el nombre s'ha incrementat significativament i són molts els que ja ho han declarat així de manera oficial.

¿ Per què s'ha escollit aquesta data del 17 de maig?

¹ Daniel Borrillo, *"Homofobia"*, Edicions Bellaterra, Barcelona 2001. pàg. 24.

Perquè el 17 de maig de 1992 l'**Organització Mundial de la Salut**² eliminava l'homosexualitat de la llista de malalties mentals. D'aquesta manera es superava la possibilitat que se'ns seguis considerant malalts, la fins llavors última fal·làcia inventada per intolerants de tota la vida. Les persones homosexuals passem de ser pecadors a ser, poc després, criminals i, més tard, malalts.

Així doncs, hem d'esperar fins el 1992, abans d'ahir com aquell qui diu, perquè pugui deixar de dir-se que som malalts³.

² La 9ª Edició de la Classificació de Malalties (CIE-9) definia l'homosexualitat com una "inclinació o comportament sexual anormal" i va estar vigent fins la CIE-10 de 1992. Cinc anys abans, el 1987 l'aprovació del DSM III-R (la versió revisada del Manual de Diagnòstic i Estadística dels Trastorns Mentals, de l'Associació Psiquiàtrica Americana) ja havia obert el camí eliminant definitivament la última referència que fins llavors estava continguda en l'Homosexualitat: l'anomenada homosexualitat egodistònica, "un símptoma o tret que és reconegut per l'individu com a inacceptable i indesitjable i que és viscut com quelcom aliè". Per justificar la supressió es diu que podria arribar a semblar que l'homosexualitat és un trastorn en sí mateixa. A partir de llavors "*cap desviació conductiva, ja sigui política, religiosa o sexual, ni els conflictes de l'individu amb la societat constitueixen un trastorn mental*".

³ No obstant, segueixen havent-hi moltes referències a això avui en dia. Hi ha metges i escoles, sempre lligades a postures ultrareligioses, que segueixen predicant que és possible la "curació" de lesbianes i gais (tot i que generalment només es parla d'homosexualitat masculina, que acaba sent vista com la idea que dona el biaix ideològic d'aquestes corrents). L'últim i més conegut exemple el vivim en la tramitació al Senat de la Llei 13/2005 amb un doctor d'infaust record i de cognom Polaina (veure Diari de Sessions de la Comissió de Justícia del Senat de 20 de Juny de 2005, sessió número 189, Expedient 713/000374)

Però l'OMS i altres institucions mèdiques internacionals no han estat, òbviament, els únics organismes que s'han ocupat d'una manera o d'una altra de l'Homosexualitat i dels drets de les persones en funció de la seva orientació sexual o la seva identitat de gènere. Deixant de banda la tasca dels Tribunals de Justícia d'àmbit supranacional, com el **Tribunal Europeu de Drets Humans** (TEDH), que serà objecte d'atenció especial en un altre capítol per la seva importància política i la seva proximitat en el sentit que, durant molts anys, ens han aportat als i a les activistes les millors eines jurídiques per sostenir les nostres reivindicacions; em referiré breument a l'activitat desenvolupada per dues institucions d'àmbit europeu: El Consell d'Europa i la Unió Europea (on diferenciarem entre el Parlament i la Comissió)⁴.

Començant pel **Consell d'Europa**, l'objectiu fonamental d'aquest òrgan, creat el 1945 i que agrupa a 47 Estats, és el d'"afavorir a Europa un espai democràtic i jurídic comú, organitzat al voltant del Conveni Europeu de drets humans i d'altres textos de referència sobre la protecció de l'individu".

⁴ Podríem també referir-nos a d'altres com el propi Estat Vaticà, que a través de la Congregació per la Doctrina de la Fe, s'ha referit en multitud d'ocasions a l'homosexualitat i a les persones homosexuals (diferenciant, per exemple, entre homosexualitat adquirida i homosexualitat innata o incurable, per tal de condemnar-les a ambdós, o dient que "*hi ha ambients en els quals no és injusta la discriminació: per exemple en l'adopció de nens, en l'assumpció d'ensenyants o entrenadors d'atletisme i en el servei militar*". No obstant, una concepció laica de la vida em condueix a deixar la religió en l'esfera privada de cadascú, i no em sento concernit per aquestes consideracions, tot i que és evident que afecten la nostra vida diària per la càrrega d'odi i refús que comporten.

Molt abans que l'OMS i l'APA deixessin de considerar com a malalts als i a les homosexuals, la Recomanació 924 de l'Assemblea de Parlamentaris del Consell d'Europa d'octubre de 1981, declarava:

"(...) el dret d'autodeterminació sexual d'homes i dones en edat legal de consentiment prevista per les lleis del país on viuen i amb capacitat de consentiment personal vàlid"

i exhortava als països les lleis dels quals penalitzen els actes homosexuals entre adults amb consentiment mutu, a abolir aquestes lleis a la vegada que invitava a l'OMS a eliminar la homosexualitat del seu catàleg de malalties. Es tractava del primer reconeixement per part d'un organisme internacional del dret a ser homosexual i a no patir discriminació per això⁵.

Posteriorment, el **Parlament Europeu** iniciarà una sèrie de pronunciaments a favor dels drets de les persones LGTB que dura fins avui. Així, tenim, en primer lloc, la Resolució del Parlament Europeu del 13 de març de 1984, on es diu que *"en la lluita contra les discriminacions de qualsevol tipus, no es poden ignorar o acceptar passivament les discriminacions, de fet o de dret, contra els homosexuals"*.

⁵ Altres pronunciaments del Consell d'Europa sobre gais i lesbianes: Recomanació 1470, del 30 de Juny del 2000 sobre immigració i asil a gais i lesbianes i les seves parelles; Recomanació 1474, del 26 de Setembre del 2000, sobre la situació de gais i lesbianes a Europa; Recomanació 1635, del 25 de Novembre del 2003, sobre lesbianes i gais en l'esport.

Especialment important serà la Resolució del 8 de febrer de 1994, coneguda com la Resolució Roth, per la ponent de la mateixa, la parlamentària alemanya Claudia Roth, on es recull la totalitat de les reivindicacions dels col·lectius LGTB. Aquell text segueix estant, a dia d'avui, plenament vigent.

Finalment, pel seu indubtable valor polític vull mencionar també les ni més ni menys que tres Resolucions que el Parlament Europeu ha aprovat en el termini de poc més d'un any condemnant l'Homofòbia:

- Resolució del 18 de gener de 2006, sobre l'Homofòbia a Europa⁶ (en la que es condemna tot tipus de violència homòfoba, incloent el llenguatge i el discurs de l'odi, i en la que s'insta als Estats membres a treballar per l'eliminació de tota discriminació per motius d'orientació sexual i identitat de gènere).
- Resolució del 14 de juny de 2006⁷ sobre l'augment de la violència racista i homòfoba a Europa (arrel d'alguns episodis dramàtics de violència que van tenir lloc a Bèlgica, Polònia i altres països i sobre declaracions molt gruixudes d'alguns dirigents polítics carregant contra minories religioses i sexuals).
- Resolució del 26 d'abril del 2007⁸ sobre Homofòbia a Europa, en la que es condemnen les restriccions d'alguns

⁶ Referència P6_TA-PROV(2006)00

⁷ Referència P6_TA(2006)0273

⁸ Referència P6_TA-PROV(2207)0167

Governos als drets de reunió de la població LGTB, les gravíssimes declaracions de líders polacs contra gais i lesbianes, i els inadmissibles plans legislatius en matèria d'educació que es proposaven a Polònia: la defensora dels drets del Nen de Polònia estava elaborant una llista amb les tasques que no haurien de confiar-se als homosexuals...etc).

Això és molt important. Potser el seu valor normatiu és reduït però simbòlicament, políticament, un pronunciament d'aquest tipus, procedent d'un òrgan de representació popular continental resulta enormement valuós. Per descomptat, com a activista preferiria una Directiva o una acció decisiva de la Presidència de torn, tal i com es produeix en altres qüestions (recordo la crisi energètica de principis de 2007 i el toc d'atenció de la Canceller alemanya al President de Polònia. Una acció decisiva que, per exemple, no s'ha produït amb els greus atacs que el Govern polonès està dirigint a les lesbianes i gais del seu país)⁹.

⁹ A títol merament il·lustratiu, el dia 19 de maig del 2007 va haver-hi a Varsòvia una marxa per la Igualtat, convocada pels col·lectius LGTB, organitzacions feministes, de drets humans, etc. i que va comptar amb la presència de líders d'esquerre europeus. Al dia següent, com a resposta, va haver-hi una altra Marxa, aquesta a favor de la família tradicional al terme de la qual el viceprimer ministre, i ministre d'Educació, Roman Gyertich, ens va qualificar de "pederastes fastigosos". Les seves paraules textuals foren: "estic aquí per oposar-me als fets d'ahir quan van marxar pels carrers de Varsòvia fastigosos pederastes, molts d'ells arribats d'altres països amb el propòsit d'imposar-nos la seva propaganda homosexual". Actualment s'ha presentat un Projecte de Llei perquè les persones homosexual no puguin accedir a llocs de treball d'ensenyant.

No obstant, la Unió Europea és bastant més que la seva assemblea parlamentària. I per això és necessari fer alguna menció al treball de la Comissió en aquests temes. La tasca legislativa de la Unió es plasma en diferents tipus de textos: Directives, Reglaments, Recomanacions, resolucions, opinions...però, sense cap mena de dubte, les més importants són les primeres.

Y, dins d'aquestes Directives (que, convé recordar, obliguen a tots els Estats pel que fa a l'objectiu a assolir tot i donar-los cert marge per decidir-ne els mitjans i la forma d'aconseguir-ho) que recullen referències als drets de les persones derivats de la seva orientació sexual i la seva identitat o expressió de gènere en mencionarem algunes:

- Directiva 2004/58/EC¹⁰ sobre el dret dels ciutadans de la Unió i dels membres de les seves famílies a moure's i residir lliurement dins del territori dels Estats membres. Aquesta directiva diu, breument, que membre de la família és, entre d'altres, tant el cònjuge com la parella registrada.
- Directiva 2000/78/EC del 27 de novembre relativa a l'establiment d'un marc general per la identitat en el tracte de col·locació i ocupació, l'article del qual proclama: *"La present Directiva té per objecte establir un marc general per lluitar contra la discriminació per motius de*

¹⁰ Publicada inicialment amb el número 38 el 29 d'abril de 2004.

religió o conviccions i, en contra de la discapacitat en l'àmbit de la col·locació i la ocupació".

- Directiva 2004/83/EC del 29 d'abril del 2004, per la que s'estableixen unes normes mínimes relatives als requisits pel reconeixement i l'estatut de nacionals de tercers països o apàtrides tals com refugiats o persones que necessiten un altre tipus de protecció internacional i al contingut de la protecció concedida, que defineix el terme "refugiats" com a "*nacional d'un tercer país que, degut a temors fundats de ser perseguit per motius de raça, religió, nacionalitat, opinions polítiques o pertinença un determinat grup social*". Aquesta ambigua i poc precisa definició no ha estat ben acollida pels col·lectius LGTB europeus ja que permet a les respectives legislacions nacionals que aquest "grup social" inclogui als grups constituïts en base a l'orientació sexual.

Europa per tant, està parant atenció a aquests assumptes d'una manera més o menys constant i compromesa. Europa és, sense cap dubte, el millor lloc que mai hagi existit per gais i lesbianes. No obstant, sabem que no és un paradís: veiem com es restringeixen els drets de reunió i associació en diferents països (Rússia, Letònia, Sèrbia, Moldàvia, Polònia, etc.), com es reprimeixen les manifestacions pacífiques de l'Orgull LGTB (recentment s'ha vist a Rússia), com es promouen legislacions restrictives de drets humans (com ja hem vist que passa a Polònia) i com les agressions i la violència són força més habituals del que pensem, fins i tot en llocs com els Països Baixos, Bèlgica i també Espanya, tot i tenir legislacions que reconeixen la igualtat legal de les parelles del mateix sexe, amb accés al matrimoni

inclòs. Per no parlar de les moltes dificultats de les persones a l'hora de viure de la seva sexualitat i no quedar excloses socialment¹¹.

Europa és el més semblant a aquell lloc del que Dorothy, a "El mag d'Oz", es preguntava què hi hauria més enllà de l'Arc de Sant Martí; i la cançó deia que allà els cels són blaus i els somnis que t'atreveixes a somniar es poden fer realitat. Bé, doncs sembla que en aquest final de l'Arc de Sant Martí provisional que és Europa, l'únic que podem seguir fent és somiar.

I, tot i la imatge pessimista que se'n pot derivar, crec que somiar ja és molt. Sobretot, és molt si el comparem amb el que es pot fer en altres llocs del món¹².

¹¹ Són especialment vulnerables les persones de religió musulmana que accepten viure la seva homosexualitat lliurement. El risc de quedar excloses de les seves comunitats és molt elevat. Als Països Baixos hi ha programes socials que els busquen allotjament segur i secret quan són expulsats de les seves cases, ja que les seves vides poden córrer risc greu (projecte "Safe Haven" de la organització COC)

¹² En l'àmbit americà, s'ha de mencionar que la Red Trans Llatinoamericana ha estat present en la darrera reunió de l'Organització d'Estats Americans (OEA) presentant tota una sèrie de reivindicacions i, d'altra banda, s'ha constituït una Red LGTB de països MERCOSUR que ja ha participat en diferents reunions de les Altes Autoritats en Drets Humans dels països MERCOSUR i països associats. L'agenda política en temes LGTB està en procés de definició.

III - Nacions Unides

A mitjans del mes de maig del 2007 va celebrar-se a York la reunió del Comitè d'ONG's de l'ECOSOC (el Consell Econòmic i Social) de les Nacions Unides. Aquest Comitè és l'encarregat d'avaluar les sol·licituds de les ONG's per tal d'obtenir l'estatus d'organisme consultiu de Nacions Unides. De tot això ens n'ocuparem una mica més endavant.

Però aquest breu anunci serveix per passar a parlar del que, a nivell global, s'està fent en el tema dels drets LGTB, dels drets relacionats amb l'orientació sexual i la identitat de gènere.

En realitat, tot i que el resultat és escàs, s'està fent molt i, en bona mesura, ho estem fent els activistes, amb l'evident col·laboració d'alguns Governos (doncs en aquests àmbits diplomàtics és imprescindible fer-ho així). Dic això perquè, un cop més, es demostra que el que lesbianes, gais, transsexuals i bisexuals aconseguim és perquè ens ho hem treballat: ningú no ens ha regalat res, ni a nivell local i nacional com tampoc a nivell internacional.

Dins de les Nacions Unides hi ha dos àmbits fonamentals en els que s'està treballant: el que ja s'ha comentat d'ECOSOC (relacionat amb l'obtenció de l'estatus consultiu per part d'organitzacions LGTB) i el Consell de Drets Humans.

Potser abans de seguir convindria, no obstant, fer una menció a l'actuació d'alguns representants de Nacions Unides que han tingut un posicionament clar a favor dels nostres drets, cas, per exemple, de l'Alta Comissionada de Nacions Unides pels Drets Humans,

Louis Arbour, que en la inauguració dels OutGames a Montreal l'any passat va declarar:

Ni l'existència de lleis nacionals ni la prevalença del costum poden justificar l'abús, els atacs, la tortura i, per tant, els assassinats als quals els gais, lesbianes, bisexuals i persones trans estan subjectes per ser com són o ser percebuts com a tals. Degut a l'estigma que comporten els temes relatius a l'orientació sexual i la identitat de gènere, la violència contra les persones LGTB queda amb freqüència sense denunciar, sense documentar i, últimament, sense castigar. Rarament provoca debat públic i indignació. Aquest vergonyós silenci és el refús últim al principi fonamental de la Universitat dels drets.

O el del relator Especial en temes de Salut, Paul Hunt.

L'adopció d'una interpretació (de la salut) basada en els drets humans pot ser especialment portadora de poder per grups lèsbics i de dones bisexuals, un grup que continua patint doble discriminació i els interessos dels quals, en temes de salut, són freqüentment marginats.

Però, anant al moll de l'assumpte, acostumo a citar per il·lustrar el procés que s'està vivint a les Nacions Unides al voltant dels drets de les persones LGTB, una frase de Mahatma Gandhi que em sembla que resumeix perfectament el citat procés:

First they ignore you; then they laugh at you, then they attack you; then you win
(Primer t'ignoren, després se'n riuen de tu, després t'ataquen i, llavors, ja has guanyat).

El primer discurs que va pronunciar-se a les Nacions Unides sobre orientació sexual i identitat de gènere, va ser pronunciat pel Professor Douglas Sanders l'any 1992. Des de llavors són ja unes quantes les fites que poden enumerar-se en aquesta història.

El que s'està fent al Consell de Drets Humans (i abans a la Comissió) és procurar l'aprovació d'una **Declaració de reconeixement dels drets de les persones LGTB com a drets humans**, qüestió bàsica al nostre entendre, però que, encara avui en dia, en ple any 2007, segueix sense produir-se.

El primer intent seriós va partir del Brasil. De manera entusiasta i una mica ingènua, i amb molt més cor que sentit pràctic, segons no pocs analistes, la Missió Permanent de Brasil a les Nacions Unides va presentar l'any 2003 una proposta de resolució "Sobre els drets humans i la inclinació sexual" a la Comissió de Drets Humans, amb un contingut molt simple, molt moderat, i que utilitza el terme més asèptic d'"inclinació sexual" en lloc del més habitual "orientació sexual". Al punt 3 es diu:

Instem a tots els Estats a promoure i protegir els drets humans de totes les persones independentment de la seva inclinació sexual.

La popularment coneguda com a **Resolució Brasileira** va significar un important impuls a les aspiracions del moviment LGTB

d'aconseguir el recolzament del màxim òrgan que vetlla pels drets humans. Els suports a la mateixa a través d'internet van comptar-se per milers a tot el món.

Tot i això, la correlació de forces existents en la ja desapareguda Comissió dels Drets Humans no permetria que aquesta resolució tingués massa recorregut. Nombroses traves, propostes de no sotmetre-la ni tan sols a consideració i ignorar-la, entre d'altres, van ser alguns dels obstacles que va haver de superar. Davant la possibilitat de sortir derrotada si es sotmetia a votació¹³, Brasil va decidir posposar-la fins l'any 2005, però davant del mateix panorama, va acabar desistint.

No obstant, això no va ser més que el principi. Després va arribar la **Declaració de Nova Zelanda** de l'any 2005, recolzada per 32 països. Molt més compromesa que l'anterior, doncs ja parla d'orientació sexual, i condemna les violacions dels drets humans per motius d'"orientació sexual" o identitat de gènere. Cito alguna de les seves frases:

L'orientació sexual és un aspecte fonamental de la Identitat de cada Individu i una part inseparable de la mateixa. És contrari a la dignitat humana forçar un individu a canviar la seva orientació sexual, així com la discriminació per aquest motiu. I repugna que un Estat toleri la violència contra els Individus.

¹³ Una estranya (per inhabitual) aliança de la Conferència de Països Islàmics i el Vaticà, va exercir pressions sobre els Governos de molts països llatinoamericans, i va fer que es creés una majoria contrària a aquesta resolució al si de la Comissió.

(...) reconeixem que la sexualitat és un assumpte sensible i complex. Però no estem disposats a que es posi en qüestió el principi que totes les persones són iguals en dignitat, drets i llibertats. Aquesta Comissió ha de mantenir el principi de no-discriminació. Urgim a tots els Estats a reconèixer aquest mínim comú i a participar en el debat. Esperem que aquesta Comissió no romangui en silenci per més temps.

Finalment, l'any passat va donar-se un pas molt més gran amb la **Declaració de Noruega**, recolzada per ni més ni menys que 54 Estats i complementada amb una altra Declaració de suport de més de 400 ONG's de 60 països. Diu la Declaració:

En la seva recent sessió, el Consell de Drets Humans va rebre àmplies evidències de violacions als drets humans per orientació sexual i identitat de gènere; entre elles, les de privar a una persona del seu dret a la vida i del seu dret a viure-la sense violència i sense tortura.

(...) instem al Consell de Drets Humans a posar la deguda atenció a les violacions de drets humans per orientació sexual i identitat de gènere, i demanem al President del Consell que atorgui una oportunitat en alguna de les futures sessions del Consell per a la discussió d'aquests importants assumptes de drets humans.

En definitiva, el que queda clar de tot això és que ja no poden ignorar-nos, que era el primer que deia Gandhi: aquests temes ja

estan sobre la taula. Ara estem al segon estadi: et denigren, t'insulten, t'ataquen...

I és en certa manera el que els col·lectius LGTB, que hem sol·licitat l'obtenció de l'estatus d'organisme consultiu a les Nacions Unides estem comprovant i patint quan ens sotmetem a les preguntes del Comitè d'ONG's d'ECOSOC.

Aquest Comitè està format per 19 països, d'entre els 54 que formen l'ECOSOC, i van canviant cada any. Li correspon atendre les sol·licituds d'obtenció de l'estatus d'organisme consultiu, remeses per ONG's de tot el món.

A títol informatiu, diré que ILGA, la federació internacional d'associacions LGTB, que reuneix a més de 500 organitzacions de 90 països dels cinc continents, va tenir, en una època ja llunyana, aquest estatus. A principis dels anys 90 una interessada polèmica, impulsada per alguns països islàmics i amb el suport del Vaticà va promoure la idea que ILGA recolzava la pedofília, qüestió que està fora de lloc i de la realitat. Una injustícia i una injustificada acusació que, avui en dia, continua portant cua.

La qüestió és que tots els intents per recuperar aquest estatus van fracassar. En una ocasió, l'any 2002, estant el Partit Popular al govern, Espanya va votar aquest mateix Comitè d'ONG's en contra la sol·licitud de l'IGLA¹⁴.

¹⁴ Espanya va alinear-se en aquella ocasió amb països com Zimbabwe, el president del qual, Robert Mugabe, és l'autor de declaracions públiques on, textualment, deia que *"els homosexuals són pitjors que els gossos i el porcs"*, Iran, la Xina, Sudan, Pakistan o Egipte, on mesos abans s'havia condemnat a 24 homes acusats de sodomia, a penes de dos anys de treballs forçats.

A partir de llavors va iniciar-se una campanya per a que organitzacions nacionals sol·licitessin l'obtenció d'aquest estatus. Dins d'aquesta mateixa campanya s'inscriu la iniciativa de la FELGTB. El ple d'ECOSOC, reunit a Ginebra el mes de Novembre de l'any 2006, va decidir refusar la recomanació negativa del Comitè d'ONG's sobre ILGA Europa i la federació danesa i l'alemanya i, consegüentment, concedir l'estatus consultiu a les tres organitzacions.

En la darrera reunió del Comitè, celebrada entre els dies 14 i 18 de maig, es debatien les sol·licituds de les federacions LGTB sueca, brasilera i espanyola. La decisió sobre brasilers i espanyols va ser una nova maniobra dilatòria per tal de posposar la decisió fins la següent reunió que serà el gener del 2008: l'argument utilitzat és que les delegacions necessiten més temps per estudiar les sol·licituds i rebre instruccions dels seus ministeris.

El més frustrant de l'experiència és descobrir que, en un lloc que se suposa un fòrum de protecció dels drets humans al planeta, aquests no estan a primera línia de les prioritats que els països allà presents haurien de tenir a l'hora d'actuar. Tot el que allà es debat respon a valoracions i interessos polítics que poc tenen a veure amb els drets humans. Xina s'oposa, per principi, a les ONG's d'ajuda al Tibet, els països islàmics s'oposen per principi a les ONG's jueves...

A les tres organitzacions compareixents ens van formular preguntes amb grans dosis de malícia. El delegat d'Egipte, erigit d'alguna manera en portaveu de tot un grup de països (Qatar, Sudan, Burundi, Angola, Pakistan...)va formular qüestions per

escrit de manera prèvia a la reunió i oralment durant les diferents sessions. Aquestes preguntes feien referència a la vinculació de les organitzacions sol·licitants amb la ILGA, convertida en una MENA de bèstia negra des d'aquella acusació falsa, i sobre el treball que aquestes organitzacions realitzen de manera educativa. En alguns casos, la pròpia formulació de la pregunta no deixava lloc a dubtes: *"Vostès són conscients del dany que provoquen als menors quan parlen d'homosexualitat a les escoles?".* De poc serveix que s'expliqui que nosaltres no fem present la homosexualitat ni la identitat de gènere a les aules ja que lesbianes, gais i persones que pertanyen a un gènere diferent d'aquell amb el que van néixer han estat sempre a les aules i que són precisament a aquestes persones i a la seva felicitat i possible realització personal plena a la vida a qui nosaltres ens dediquem, així com a contribuir en la creació d'una societat més justa i tolerant, més respectuosa amb la diversitat i el pluralisme.

Una altra sèrie de preguntes, més directes, van centrar-se en l'opinió de les organitzacions entorn de la pedofília. En algun cas, com el de la FELGTB, se'ns pregunta com podia ser compatible que nosaltres condemnéssim la pedofília i, a l'hora, desenvolupéssim programes d'educació sexual a les escoles. Sense dubte és frustrant comprovar com es segueixen fent connexions perniciososes i malvades fet que demostra quina és la situació d'acceptació de determinats temes en moltes parts del món...

IV- Documents

A la part final d'aquest article vull referir-me a una sèrie de documents que mereixen ser coneguts i sobre els que pivotarà l'actuació del moviment LGTB en els propers anys.

- Informe sobre Homofòbia d'Estat
- Declaració de Montreal
- Principis de Yogyakarta

Informe sobre Homofòbia d'Estat

Aquesta completa recopilació, actualitzada a l'abril del 2007, ha estat coordinada pel Professor Daniel Ottosson i publicada per ILGA¹⁵. Recull la informació de tots aquells països del món en els que, a dia d'avui, es penalitzen d'alguna manera les relacions sexuals entre persones adultes del mateix sexe i de manera consentida.

S'analitza la informació d'un total de 91 països. Crida l'atenció que en un bon nombre de països (quaranta-tres) l'homosexualitat femenina no està castigada, si bé, això, demostra més aviat la invisibilitat de les dones i la idea d'inexistència de vida sexual sense la presència d'un mascle.

L'Àrabia Saudita castiga la sodomia d'un home casat amb la pena de mort per lapidació, i amb la de 100 fuetades si es tracta d'un solter. En aquesta llista s'uneixen Afganistan, els Emirats Àrabs, Iran, Mauritània, Nigèria, Sudan i el Iemen.

Les penes de presó de per vida s'apliquen a Antigua, Bangladesh, Barbados, Sierra Lleona, Singapur, Tanzània i Uganda. Poden trobar-se països en els que s'apliquin també càstigs corporals,

¹⁵ Pot trobar-se a la pàgina web d'ILGA i està lliure de drets de copyright sempre que es mencioni l'autor i l'organització patrocinadora, ILGA.

fuetades, treballs forçats, etc. A la gran majoria de la resta de països que apareixen a l'Informe, les penes per mantenir relacions sexuals amb persones adultes del mateix sexe amb mutu consentiment són penes privatives de llibertat d'una duració variable: 2 anys, 3 anys, fins a 7 anys, 14 anys i fins a 25 anys...

No tots els països dels 91 que apareixen a l'Informe mantenen legislacions criminalitzadores, si bé la persecució es dona sempre. És el cas de, per exemple, Egipte, la legislació criminal del qual no diu res al respecte però que, a la pràctica, utilitza una llei per combatre la prostitució per tal de reprimir les relacions homosexuals¹⁶. O el cas d'Iraq, on el nou Codi Penal tampoc prohibeix aquestes relacions però tractant-se d'un País en guerra els esquadrans de la mort funcionen amb impunitat aplicant les lleis islàmiques.

Declaració de Montreal¹⁷

A finals de juliol i principis d'agost de l'any 2006 es va celebrar a la ciutat canadenca de Montreal el més gran festival multidisciplinari sobre temes LGTB mai celebrat. Un ambiciós programa cultural amb la presència d'activistes, professors universitaris, escriptors i artistes, polítics, etc. Complementava una cita esportiva que va atraure desenes de milers de persones.

¹⁶ Convé recordar el cas dels 60 detinguts a bord del Queen Boat, amarrat als marges del riu Nil al Caire, l'any 2001. Altres ciutadans estrangers van ser posats en llibertat. Va sotmetre's a judici a 52 i, d'ells, 23 van ser condemnats a penes d'entre 1 i 3 anys de presó. Es pot consultar un informe de tot el cas a aquesta direcció:

¹⁷ www.declarationofmontreal.org/DeclaraciondeMontrealES.pdf

A aquests jocs, va anomenar-se'ls OutGames i d'ells en va sortir una declaració coneguda com la Declaració de Montreal que recull tot el que el moviment LGTB mundial demana i exigeix a la ciutadania amb la que lesbianes, gais, bisexuals i transsexuals convivim. Es pot resumir breument dient que demanem Llibertat, Igualtat i Dignitat, però valdria la pena estendre's una mica més.

La Declaració s'estructura en sis grans capítols. El preàmbul serveix de presentació i justificació de la necessitat de comptar amb un text semblant:

“Alguns països segueixen sense acceptar un parell d'altres aspectes de la diversitat humana: que dues dones o dos homes s'enamorin i que no sigui el cos amb el que neix el que determini la identitat personal com a dona, com a home o com a cap dels dos”.

El capítol de DRETS FONAMENTALS es dedica a la necessària protecció enfront de la violència, sigui aquesta exercida per l'Estat o per particulars. En concret s'exigeix l'eliminació de les legislacions restrictives de la llibertat (com la que acabem de veure anteriorment), el cessament de les agressions i la seva persecució efectiva per les forces de l'ordre públic, la tipificació dels delictes d'odi per homofòbia, i la fi dels matrimonis forçosos i les mutilacions genitals que amenacen el dret a la llibertat d'expressió, de reunió i d'associació.

Al parlar dels REPTES que la nostra societat enfronta de cara al futur l'atenció se centra en la urgent necessitat de lluitar de manera decidida contra el VIH/SIDA a tots els nivells, en

l'assumpte de les migracions i assumptes relacionals (asil de persones perseguïdes per la seva orientació sexual o identitat de gènere, drets de mobilitat, etc) i en la, en la meua opinió ja vergonyosa, falta d'incorporació plena als drets LGTB a l'agenda de les Nacions Unides, com ja hem mencionat anteriorment.

Es dedica un capítol específic a la diversitat de la pròpia comunitat LGTB, i la necessitat de protegir-la i respectar-la com un valor en sí mateixa: Així es fa una crida a les associacions LGTB perquè fomentin la representativitat de les dones (amb qui s'han d'accentuar relacions estratègiques i de cooperació mútua), de les persones procedents del sud i de les persones transsexuals. Per últim, juntament amb el reconeixement dels avenços que s'han estat realitzant en els últims anys en algunes parts del món, es reconeix la necessitat d'aprofundir en àrees específiques d'aquesta feina com el món laboral, la família, l'educació, l'atenció sanitària, els mitjans de comunicació i la religió. Gais, lesbianes, bisexuals i transsexuals hem de gaudir de les mateixes oportunitats de participació social en tots els àmbits de la vida. En resum, es fa una crida a treballar junts, des de tots els sectors de la societat en favor d'un gran canvi social que faci d'aquest un món millor i inclusiu de totes les diversitats.

Principis de Yogyakarta¹⁸

Com estem veient, per tant, les violacions dels drets humans de les persones en base a la seva orientació sexual o identitat de

¹⁸ www.yogyakartaprinciples.org/index.php?lang=ES

gènere són nombroses i la resposta que se'n dóna internacionalment és "*fragmentada i inconsistent*"¹⁹.

Vista aquesta situació, la Comissió Internacional de juristes i el Servei Internacional pels Drets Humans, en nom d'una coalició d'organitzacions de drets humans de tot el món, va posar en marxa un projecte "*encaminat a desenvolupar una sèrie de principis legals internacional sobre l'aplicació del dret internacional humanitari a les violacions dels drets humans per motius d'orientació sexual i identitat de gènere, amb la finalitat de dotar d'una major claredat i coherència a les obligacions dels Estats en matèria de drets humans*"²⁰.

El treball va ser realitzat per un grup de 29 especialistes en dret internacional i dret humanitari procedent de 25 països reunits, no per atzar, a la capital d'Indonèsia, el país amb un major nombre d'habitants pertanyents a la religió musulmana. Aquests 29 Principis aborden l'aplicació de diferents normes de drets humans en relació a l'orientació sexual i la identitat de gènere. Darrera de cada principi, es realitzen detallades recomanacions als Estats, i finalment recomanacions addicionals als diferents organismes de les Nacions Unides, mitjans de comunicació, agències financeres públiques i privades, etc. per tal d'assegurar el compliment i el respecte dels drets humans de totes les persones.

¹⁹ Definició extreta del paràgraf 5 de la Introducció als Principis de Yogyakarta.

²⁰ Paràgraf 7 de la Introducció als Principis de Yogyakarta.

No repassaré tots aquests principis però sí que crec interessant mencionar i dedicar més atenció a aquells que tenen més importància.

Així, es proclamen:

- el dret al **gaudi universal dels drets humans** que implica el cessament de legislacions per les persones LGTB
- el dret a la **igualtat i no discriminació**
- el dret al **reconeixement de la personalitat jurídica** (que inclou el fet que *"cap persona sigui obligada a sotmetre's a procediments mèdics, inclosa la cirurgia de reassignació de sexe, esterilització o teràpies hormonals pel reconeixement legal de la seva identitat de gènere"*)
- el dret a **la vida** (que inclou l'eliminació de lleis que castiguen a mort per tenir relacions homosexuals; i la obligació dels Estats a protegir els ciutadans de tota violència) i el dret a **la seguretat personal**, que inclou la protecció de l'Estat davant de qualsevol tipus de violència
- el dret a la **privacitat** i a no ser detingut/da de manera arbitrària
- el dret a un **judici just** i als recursos i rescabaments efectius davant de violacions de drets humans

- el dret **ser tractat humanament**, amb respecte a l'orientació sexual i a la identitat de gènere, com a base de la dignitat personal
- el dret a la **seguretat i altres mesures de protecció social**, sense discriminació per motius d'orientació sexual i identitat de gènere
- el dret a l'**educació**, mencionant expressament el respecte a l'orientació sexual i la identitat de gènere (entre les recomanacions als Estats es citen):

“(Els estats) asseguraran que els mètodes, currículums i recursos educatius serveixin per augmentar la comprensió i el respecte de la diversitat d'orientacions sexuals i identitats de gènere, entre d'altres, incloent les necessitats particulars de les i els estudiants i dels seus pares, mares i familiars relacionats;

Vetllaran perquè lleis i política brindin a estudiants, personal i docents de les diferents orientacions sexuals i identitats de gènere una adequada protecció contra totes les formes d'exclusió social i violència

- El dret a **gaudir del més alt nivell possible de salut** i el dret a la protecció enfront d'abusos mèdics
- El dret a la **llibertat d'opinió i expressió**
- El dret a la **llibertat de reunió i associació pacífiques**

- El dret a **la llibertat de pensament, consciència i religió**, especificant que *"aquests drets no puguin ser invocats per l'Estat per justificar lleis, polítiques o pràctiques que neguin el dret a la igual protecció de la llei o que discrimini per motiu d'orientació sexual o identitat de gènere"*.
- El dret a la **llibertat de moviment** i a la demanada d'**asil** en cas de persecució per motiu d'orientació sexual o identitat de gènere
- El **dret a formar una família**; en aquest capítol s'afirma: *"Existeixen diverses configuracions de famílies. Cap família pot ser sotmesa a discriminació basada en l'orientació sexual o la identitat de gènere de qualsevol dels seus integrants"*. A més a més, recomana als Estats que garanteixin *l'accés a l'adopció i a les tècniques de reproducció assistida*, i que les lleis reconeguin la diversitat de formes de família i assegurin que el matrimoni o altres societats de convivència es contreguin només pel consentiment lliure i ple dels cònjuges o parelles
- El dret a **participar en la vida pública** (participant en la formulació de polítiques que afectin al seu benestar i amb possibilitat d'accedir a tots els nivells de la funció pública) i cultural
- El dret a **promoure els drets humans**, que inclou una recomanació als Estats a vetllar per l'accés als òrgans de

drets humans nacionals i internacionals, i la obligació d'oferir-los protecció davant de qualsevol discriminació, pressió o qualsevol altra acció arbitrària per part de l'Estat o de les autoritats

- Responsabilitat penal, que implica que les persones responsables de les violacions de drets humans, siguin o no funcionaris, no gaudeixi d'impunitat.

Finalment, es fan una sèrie de recomanacions addicionals a tots els òrgans de Nacions Unides (des de l'Alta Comissionada de Nacions Unies pels Drets Humans, al Consell de drets humans, passant pels Procediments Especials, l'ECOSOC, la OMS, els òrgans de Vigilància dels Tractats...) a ONG's generalistes de drets humans, organitzacions professionals (mèdiques, judicials, educatives) i inclús a mitjans de comunicació i entitats financeres públiques i privades perquè recolzin aquests Principis, els assumeixen com a propis i els incloguin als seus protocols i pràctiques contribuint, així, a la seva promoció.

Hem de contribuir en aquest treball perquè té com a objectiu promoure una major justícia i respecte a la dignitat de totes les persones sense exclusió, i des d'aquestes línies, us animo a fer-ho.

LA PROTECCIÓ DELS DRETS DE LES MINORIES SEXUALS PEL TRIBUNAL EUROPEU DE DRETS HUMANS*

El Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH), des dels anys 1980, ha contribuït de manera decisiva al reconeixement i a l'expansió dels drets fonamentals de les minories sexuals a Europa. Tot i que el Conveni Europeu de Drets Humans (CEDH), carta fundacional del TEDH, és un text de 1950 que no inclou cap menció a l'orientació sexual o a la identitat de gènere¹, el Tribunal d'Estrasburg ha anat adaptant-se als nous temps i a les noves concepcions socials, en base a una interpretació dinàmica i evolutiva del Conveni en la seva jurisprudència.

Un altre factor que ha de tenir-se present és la pròpia concepció de democràcia que té el Tribunal. Per al TEDH, la democràcia no significa la supremacia de l'opinió de la majoria sobre les minories, sinó que es basa en el pluralisme, la tolerància i l'esperit d'obertura. La democràcia exigeix un equilibri que asseguri a les minories un tracte just i que eviti qualsevol tipus d'abús de les posicions

* Guillem Cano Palomares , lletrat del TEDH. Les posicions sostingudes en aquest article reflecteixen només la reflexió personal de l'autor.

¹ Veure l'article 14 CEDH que reconeix el dret a la no discriminació: "El gaudiment dels drets i llibertats reconeguts al present Conveni ha de ser garantit sense cap distinció, especialment per raons de sexe, raça, color, llengua, religió, opinions polítiques o d'altres, origen nacional o social, pertinença a una minoria nacional, fortuna, naixement o qualsevol altre situació." El Protocol no. 12 al CEDH (firmat l'any 2000), que reconeix el dret a la no discriminació i el principi d'igualtat de manera genèrica - no únicament en relació amb els drets del CEDH- tampoc no inclou una menció expressa a l'orientació sexual o a l'identitat sexual.

dominants (*Young, Webster and James c. el Regne Unit*, del 13 d'agost de 1981, par. 63).

Aquestes dues nocions utilitzades pel TEDH (interpretació evolutiva i dinàmica i concepció pluralista de la democràcia) són les que han permès que la jurisprudència d'Estrasburg hagi estat especialment protectora dels drets humans de les minories sexuals. A aquestes dues nocions s'han d'afegir els principis elaborats recentment pel TEDH en matèria d'autodeterminació i autonomia personal, com a fonament últim del dret al respecte de la vida privada².

Malgrat tant l'orientació sexual com la identitat de gènere formen part de la noció àmplia de "vida privada" que té el Tribunal, ambdós conceptes han estat tractats des de perspectives diferents. En referència a l'orientació sexual (1), el Tribunal ha centrat la seva atenció en l'obligació de l'Estat de no intervenir-ne en el lliure exercici. En canvi, en matèria d'identitat de gènere i transsexualisme (2), el Tribunal fa èmfasi en les obligacions positives que tenen els Estats per protegir eficaçment, en el pla jurídic i social, el dret de totes les persones a viure conforme a la seva nova identitat sexual.

² Veure la STEDH *Pretty c. el Regne Unit*, del 29 d'abril de 2002.

1. L'ORIENTACIÓ SEXUAL

a) *El dret a la llibertat de la vida sexual.*

El dret al respecte de la vida privada, enunciat a l'article 8 CEDH³, garanteix un marc dins del qual l'individu pot establir i entaular relacions amb altres éssers humans, especialment en l'àmbit afectiu per al desenvolupament de la seva pròpia personalitat. En conseqüència, en la mesura en què "les tendències i el comportament sexual de les persones constitueixen un aspecte íntim de llur vida privada", l'orientació sexual de cada persona queda coberta i protegida per l'art. 8 CEDH.

Així ho va entendre el Tribunal en la seva STEDH ***Dudgeon c. el Regne Unit***, del 22 d'octubre de 1981, quan va condemnar el Regne Unit per l'existència d'una legislació penal aplicable únicament a Irlanda del Nord que criminalitzava els actes homosexuals consentits entre homes (sodomia, *buggery*), de manera general i independentment de l'edat i del caràcter públic o privat del comportament. El TEDH, tot i reconèixer que la legislació impugnada tenia com a objectiu legítim protegir la moral imperant a

³ Article 8 CEDH: "1. Totes les persones tenen dret al respecte de llur vida privada i familiar, de llur domicili i correspondència. 2. No hi podrà haver ingerència de l'autoritat pública en l'exercici d'aquest dret, excepte en el cas que aquesta ingerència estigui prevista per la llei i constitueixi una mesura que, a una societat democràtica, sigui necessària per a la seguretat nacional, la seguretat pública, el benestar econòmic del país, la defensa de l'ordre i la prevenció del delictes, la protecció de la salut o de la moral, o la protecció dels drets i les llibertats dels altres." Veure Jean-Manuel Larralde, "L'article 8 de la Convention européenne des droits de l'homme et la protection de l'identité sexuelle", *Revue trimestrielle des droits de l'homme*, 65/2006, pp. 35-54.

la regió (diferenciada d'Anglaterra i el País de Gal·les) i els drets de tercers (joves, dependents, malalts mentals, etc.), va considerar que no existien raons particularment greus per justificar una ingerència tan incisiva en un dels aspectes més íntims de la vida privada, el comportament sexual. Va concloure, per tant, en la violació de l'article 8 en la persona del demandant. El que és més interessant del cas és que el demandant no havia estat víctima directa de l'aplicació de la llei en un procés penal (tot i que sí havia estat interrogat per la policia sobre la seva vida sexual en el marc d'un altre procediment), però la mera existència de la llei constituïa una ingerència permanent en l'exercici del dret del demandant al respecte de la seva vida privada i sexual. En referència a l'invocada moral majoritària, el Tribunal va deixar molt clar, d'acord amb la seva concepció pluralista de la democràcia, que, tot i que la pràctica de l'homosexualitat en privat pot xocar o inquietar a persones que la troben immoral, això no és suficient per penalitzar l'homosexualitat quan es tracta d'adults que consenten lliurement.

Encara que aquest primer exemple sembli molt llunyà en el temps i en l'evolució jurídica europea - el TEDH ja constatava l'any 1981 que el cas nord-irlandès era minoritari al Regne Unit i en comparació amb la majoria de la resta de països membres del Consell d'Europa-, el Tribunal va tornar a aplicar el mateix raonament i va condemnar Xipre, a la STEDH *Modinos* del 22 d'abril de 1993, i Irlanda, a la sentència *Norris* del 26 d'octubre de 1998, pel mateix problema. Això demostra que les sentències del TEDH no només són aplicables al país condemnat en el cas concret⁴, sinó que tenen una certa autoritat interpretativa que s'ha de tenir en compte

⁴ A tall d'exemple, els actes homosexuals consentits es van despenalitzar mitjançant una llei de 1982 a Irlanda del Nord.

per tots els Estats membres del Consell d'Europa⁵. Fins i tot es pot parlar d'una determinada influència de la jurisprudència d'Estrasburg més enllà de l'àmbit estrictament europeu. En aquest sentit, la Cort Suprema dels Estats Units ha citat la sentència *Dudgeon* en una decisió recent sobre la despenalització de l'homosexualitat a l'Estat de Texas⁶.

Un altre aspecte de l'exercici de la llibertat sexual relacionat amb el dret penal és la regulació de la majoria d'edat sexual per als homosexuals. A *Dudgeon*, el Tribunal d'Estrasburg va deixar la qüestió oberta, si bé va reconèixer que era necessari un cert control del comportament homosexual per lluitar contra l'explotació de persones vulnerables (joves). Al cas *L. i V. c. Àustria* del 9 de gener de 2003 es va plantejar novament la qüestió, sota l'angle dels articles 8 i 14 (principi de no discriminació) del CEDH. El TEDH va considerar que penalitzar les relacions homosexuals entre homes majors de 19 anys i adolescents d'entre 14 i 18, quan res no prohibia les relacions heterosexuals o lèsbiques en les mateixes circumstàncies, comportava violació del dret al respecte de la vida privada combinat amb el dret a la no discriminació. El TEDH es va inspirar, com en d'altres moltes ocasions, en el consens cada cop més ampli entre els països europeus per aplicar la mateixa majoria d'edat sexual a homosexuals i heterosexuals. No existeix cap raó per protegir els adolescents homes de possibles relacions homosexuals amb altres homes, i no fer-lo, tanmateix, amb les adolescents dones respecte una possible relació lèsbica o heterosexual. En definitiva, per al Tribunal, la llei penal austríaca

⁵ Quaranta-set a l'actualitat, després de la darrera incorporació de Montenegro al maig de 2007.

⁶ US Supreme Court, *Lawrence v. Texas*, del 26 de juny de 2003.

(anul·lada pel TC abans de la sentència) reflectia els prejudicis d'una majoria heterosexual envers una minoria homosexual, i creava una diferència de tracte no justificada objectivament des del punt de vista del Conveni.

El dret a la llibertat sexual també inclou el dret a no ser perseguit penalment per mantenir relacions sexuals amb diferents persones a la vegada, ja que aquestes pràctiques estan, en principi, protegides pel dret al respecte de la vida privada de l' article 8 CEDH. D'aquesta manera, en el cas **A.D.T. c. el Regne Unit** del 31 de juliol de 2000, el TEDH va condemnar el Regne Unit per haver enjudiciat i condemnat un ciutadà britànic per haver mantingut relacions homosexuals consentides amb quatre homes a la vegada, de les quals la policia havia confiscat fotografies i gravacions en una cinta de vídeo. En la mesura en què aquestes cintes no havien estat difoses i estaven reservades a l'ús estrictament privat, el TEDH va estimar que la legislació penal en vigor constituïa una ingerència desproporcionada i vulnerant de l'article 8. Veiem com el TEDH aplica aquí el mateix control estricte que en el cas *Dudgeon*, ja que aquests comportaments sexuals lliures i en privat formen part del nucli dur de la llibertat sexual de l'individu. No obstant això, el TEDH deixa oberta la qüestió de l'eventual difusió de la cinta gravada i la possibilitat de que, en aquest cas, la moral, la salut pública i la protecció de tercers haurien legitimat la penalització d'aquest comportament.

Els límits a la llibertat sexual que el TEDH sembla imposar són dos: la publicitat del comportament i la protecció dels drets o interessos de tercers. D'aquesta manera, el TEDH s'ha mostrat més restrictiu quant a la penalització del sadomasoquisme. A la sentència **Laskey, Jaggard i Brown c. el Regne Unit** del 19 de febrer de

1997, el TEDH va analitzar si les pràctiques sadomasoquistes dels demandants - gravades en una videocasset per a l'ús dels participants - formaven part de la vida privada de l'article 8 CEDH. Partint del principi de que sí estaven cobertes per aquest dret (les parts no ho contestaven), el TEDH va considerar justificada la intervenció del dret penal per reprimir comportaments que causen danys corporals, independentment que s'hagin produït en un context sexual. En aquest cas, el TEDH va justificar la restricció en l'objectiu legítim que perseguia l'Estat de protegir la salut (article 8.2 CEDH), sense pronunciar-se sobre la necessitat amb l'objecte de la protecció de la moral (fi legítim també previst a l'article article 8). Trobem un altre exemple de penalització legítima del sadomasoquisme en el cas més recent ***K.A. i A.D. c. Bèlgica*** del 17 de febrer de 2005, en el qual el Tribunal fonamenta la ingerència de l'Estat en la protecció dels drets tercers, ja que estava en dubte el consentiment d'un dels participants. D'aquesta manera, el lliure consentiment de la "víctima" en aquest tipus de pràctiques és un límit infranquejable que el dret a la llibertat sexual ha de respectar, ja que el dret del tercer a escollir les modalitats de l'exercici de la seva sexualitat també ha d'estar protegit.

En aquesta última sentència es recorden els nous principis desenvolupats pel TEDH en matèria d'autonomia personal i autodeterminació (STEDH *Pretty* de 2002), que serveixen també per fonamentar el dret a la llibertat sexual, com part integrant del dret al respecte de la vida privada. El dret a mantenir relacions sexuals deriva del dret a disposar del seu propi cos, part integrant de la noció d'autonomia personal. El Tribunal reconeix que "la facultat de cada persona per portar la seva vida com li sembli pot també incloure la possibilitat d'entregar-se a activitats considerades

físicament i moralment perjudicials o perilloses per a la seva persona”⁷.

El vincle que existeix entre l'autodeterminació personal i el dret a l'exercici de la llibertat i orientació sexual ve recollit, en plena sintonia amb la jurisprudència d'Estrasburg, a l'article 6.2 de la “Carta de Drets Humans Emergents”, que consagra explícitament el dret a l'autodeterminació personal i la diversitat sexual. Això posa de manifest que la jurisprudència garantista del TEDH és una excel·lent font d'inspiració, en aquesta i en moltes d'altres matèries, per a l'elaboració de nous texts normatius en matèria de drets humans.

Finalment, cal mencionar que el dret a la llibertat sexual és un dret la titularitat del qual no es pot denegar als membres de les forces armades. En moltes sentències, el TEDH ha sancionat les autoritats britàniques per la seva política d'investigació de l'orientació sexual dels membres de l'exèrcit, portada a terme pel Ministeri de defensa, i la consegüent expulsió d'homosexuals de l'exèrcit. Per exemple, en el cas ***Smith i Grady c. el Regne Unit*** del 27 de setembre de 1999, el TEDH va jutjar que l'expulsió de l'exèrcit de dos oficials per motiu de la seva homosexualitat suposava una violació de l'article 8 CEDH⁸. Malgrat l'existència d'un objectiu legítim en aquesta política discriminatòria (seguretat nacional i defensa de l'ordre), el Tribunal no va detectar raons particularment greus o una amenaça real per a l'eficàcia operacional i el bon funcionament de les forces armades. El

⁷ STEDH *Pretty c. el Regne Unit*, paràgraf 62.

⁸ El TEDH arriba a la mateixa conclusió a la sentència *Lustig-Prean i Beckett c. el Regne Unit*, del 27 de setembre de 1999. L'any 2000 el Regne Unit introdueix el codi de conducta social de l'exèrcit derogant la prohibició de l'homosexualitat.

Govern britànic invocava les dificultats que tindria posar fi a aquesta política, així com la incompatibilitat de la presència d'homosexuals amb la disciplina necessària d'un exèrcit. Per al Tribunal, els motius al·legats pel Govern britànic responien a un prejudici per part de la majoria heterosexual vers la minoria homosexual i no eren suficients, per tant, per justificar la ingerència en qüestió. Pel contrari, el Tribunal no va examinar separatament les queixes derivades dels articles 10 (llibertat d'expressió, per haver-se d'amagar durant tants anys a causa de la existència d'aquesta política) i 14 del CEDH (discriminació per orientació sexual). Sobre la queixa relativa a l'article 3 CEDH (prohibició dels tractes inhumans o degradants), tot i que no va trobar violació en aquest cas, va deixar la porta oberta a que un tracte fundat en un prejudici d'aquesta naturalesa pot entrar en l'àmbit d'aplicació d'aquest article⁹.

*b) Els drets polítics (llibertat de reunió i d'associació)
del col·lectiu homosexual*

Els drets a la llibertat d'expressió, d'associació i de reunió també protegeixen el col·lectiu homosexual en l'àmbit públic. En un cas recent contra Polònia, **Baczkowski i altres**, del 3 de maig de 2007, el Tribunal ha examinat la prohibició per motius formals d'una manifestació organitzada per una associació, "Fundació per la Igualtat", amb l'objectiu de conscienciar la població sobre la discriminació contra determinades minories (sexuals, nacionals, religioses). La manifestació s'anava a produir a Varsòvia entre el

⁹ Més tard, el TEDH va reconèixer que la discriminació ètnica pot constituir un tracte degradant respecte l'article 3. Veure la STEDH *Xipre c. Turquia* del 10 de maig de 2001.

10-12 de juny de 2005. Les autoritats municipals van autoritzar diverses manifestacions en defensa dels valors cristians i en contra de l'adopció per part dels homosexuals. Malgrat la prohibició recaiguda sobre els demandants, la manifestació va tenir lloc l'11 de juny de 2005 i va ser seguida per 3000 persones. Més tard, els òrgans administratius superiors van donar la raó als demandants i van anul·lar les decisions de l'ajuntament. Van estimar que l'argument invocat per l'alcalde basat en el risc de violència entre els demandants i les contra-manifestacions no es podia tenir en compte, ja que equivaldria a dir que l'administració es posicionava a favor dels darrers, que intentaven vulnerar l'ordre públic. En una entrevista realitzada a l'alcalde de Varsòvia publicada el 20 de maig de 2005, va dir: "no prohibeixo als homosexuals que es manifestin, però com ciutadans, no com homosexuals"; "no hi haurà propaganda pública de l'homosexualitat".

El Tribunal ha estimat la vulneració de l'article 11 CEDH (llibertat de reunió) per tractar-se d'una ingerència contrària al dret intern i, en conseqüència, no prevista a la llei, en contradicció amb el que exigeix el segon paràgraf d'aquest article¹⁰. Tot i que els demandants es van acabar manifestant a la data prevista, no es

¹⁰ Article 11 CEDH: "1. Totes les persones tenen dret a la llibertat de reunió pacífica i a la llibertat d'associació, incloent el dret de fundar, amb d'altres persones, sindicats i d'afiliar-s'hi per a la defensa dels seus interessos. 2. L'exercici d'aquests drets no podrà ser objecte d'altres restriccions que aquelles que, previstes per la llei, constitueixen mesures necessàries, en una societat democràtica, per a la seguretat nacional, la seguretat pública, la defensa de l'ordre i la prevenció del delictes, la protecció de la salut o de la moral, o la protecció dels drets i llibertats alienes. Aquest article no prohibeix que s'imposin restriccions legítimes a l'exercici d'aquests drets per als membres de les forces armades, de la policia o de l'Administració de l'Estat."

tractava d'una manifestació legal i autoritzada, i aquest fet va poder comportar un efecte dissuasori per a potencials manifestants (per a la manca de protecció policial contra les contra-manifestacions). Però el més interessant és l'examen que fa el Tribunal de la queixa relativa al principi de no discriminació, és a dir, de l'article 14 CEDH. Davant l'absència de motius de fons discriminatoris que apareguin en les decisions administratives que van denegar l'autorització als demandants, el TEDH es basa en l'entrevista a l'alcalde de Varsòvia publicada uns dies abans de la denegació, que va ser dictada en nom seu per les autoritats municipals. El Tribunal considera que els polítics i càrrecs públics han d'exercir la llibertat d'expressió amb una certa responsabilitat, especialment quan tenen poder per prendre decisions administratives que afecten a drets individuals dels ciutadans. En vista del contingut de les declaracions de l'alcalde, aquestes declaracions van poder afectar tot el procés decisor relatiu a la sol·licitud d'autorització de les manifestacions i, per tant, l'Estat polac és condemnat per una violació combinada dels articles 11 i 14 CEDH. Veiem que, a diferència del cas anterior (*Smith and Grady*), el TEDH considera necessari examinar la queixa de discriminació per orientació sexual, ja que no queda coberta totalment per la queixa principal derivada del dret a la llibertat de reunió. En l'actualitat, el TEDH és menys contrari a pronunciar-se separatament sobre l'article 14 en combinació amb un altre article, tot i que la violació principal (8, 11) ja englobi d'alguna manera la queixa de discriminació. En un futur, aquesta lògica també podria aplicar-se a les queixes derivades dels articles 2 i 3 (morts il·legals o maltractaments per motiu d'orientació sexual i obligació processal de l'Estat d'investigar aquest mòbil homòfob)¹¹.

¹¹ EL TEDH ja aplica juntament els articles 2-3 i 14 del CEDH en casos de maltractaments o morts sospitoses amb possible mòbil racista. Veure la

c) *El dret a la vida familiar: un dret indirectament reconegut.*

En principi, les relacions homosexuals de caràcter estable no formen part de la noció de vida familiar de l'article 8 CEDH. Així es va pronunciar el Tribunal en el cas ***Mata Estévez c. Espanya*** (10 de maig de 2001, decisió), en el qual va rebutjar la demanda d'un homosexual que reclamava el dret a una pensió després de la mort del seu company. El Tribunal va recordar que aquest tipus de relació no forma part del concepte de vida familiar, però que pot correspondre a la noció de vida privada (tal i como hem vist anteriorment). Però fins i tot en l'àmbit de la vida privada, la discriminació entre unions de fet homosexuals i parelles casades heterossexuals de què es queixava el demandant estava justificada objectivament: l'Estat espanyol podia protegir d'aquesta manera la noció tradicional de família basada en els vincles del matrimoni, no obert encara a les parelles homosexuals.

En un cas més recent, ***Karner c. Àustria***, del 24 de juliol de 2003, el Tribunal evoluciona cap a una posició més garantista¹². El demandant es queixava que els tribunals austríacs no l'havien permès subrogar-se en el contracte d'arrendament del seu company mort. El Tribunal va evitar adoptar una definició precisa de vida privada i vida familiar, i va analitzar la demanda sota l'angle del dret

STEDH *Natchova c. Bulgària*, 6 de juliol de 2005.

¹² Veure Philippe Frumer, "La discrimination fondée sur l'orientation sexuelle dans les relations de partenariat ou de cohabitation: une question d'intérêt général devant la Cour européenne des droits de l'homme" (l'arrêt *Karner c. Autriche* du 14 juillet 2003), *Revue trimestrielle des droits de l'homme*, 59/2004, pp. 663-687.

al respecte del domicili, també protegit per l'article 8 CEDH. Recordant que tot tracte diferenciat per motius d'orientació sexual s'ha de basar en arguments molt forts, el Tribunal va admetre que la defensa de la família tradicional pot ser tinguda en compte com a objectiu legítim. No obstant això, el TEDH no va trobar cap motiu en les decisions dels tribunals austríacs per excloure dels beneficis de la llei sobre lloguers i subrogació les parelles de fet homosexuals. Per tot això, va estimar la violació dels articles 14 i 8 CEDH. És interessant assenyalar que en aquest cas, el President de Sala va convidar a intervenir per escrit en el procediment les organitzacions no governamentals ILGA-Europa, Liberty i Stonewall¹³.

Cal mencionar, abans d'abordar la qüestió de l'adopció, el cas ***Salgueiro da Silva Mouta c. Portugal***, del 21 de desembre de 1999, en el qual es va condemnar Portugal per haver denegat a un pare la custòdia del seu fill per causa de la seva orientació sexual (violació dels articles 14 i 8 CEDH). El dret a la vida familiar es va aplicar sense problemes pel Tribunal, ja que la relació pare/fill era preexistent a la violació invocada.

Al conegut cas ***Fretté c. França*** (26 de maig de 2002), el Tribunal es va pronunciar sobre el dret a l'adopció per part d'un homosexual solter. El cas va ser examinat sota l'òptica conjunta dels articles 8 i 14, ja que la denegació de l'adopció venia motivada, de manera implícita, per l'orientació sexual del demandant. Tot i que aquesta denegació no podia vulnerar el dret a la vida familiar com a tal, que

¹³ L'article 36 CEDH preveu la intervenció de tercers en el procediment. Aquest mecanisme ha estat utilitzat amb freqüència per les ONG especialitzades en la defensa dels drets de les minories sexuals. El Reglament del Tribunal estableix un termini per sol·licitar la intervenció de dotze setmanes des de la comunicació del cas a l'Estat demandat.

pressuposa l'existència d'una família, ni el dret a l'autonomia personal o a la llibertat sexual, el Tribunal va acceptar que el cas se situava almenys en l'àmbit de l'art. 8. Quant al fons de l'assumpte, el Tribunal va justificar el tracte diferenciat en la necessitat de protegir la salut i els drets dels nens, potencials candidats a l'adopció. A més, va tenir present la inexistència d'un consens europeu sobre la matèria (tot i que la majoria d'Estats no preveïen explícitament l'exclusió dels homosexuals de l'adopció), així com les divergències existents en la comunitat científica (psicòlegs) quant als efectes de l'adopció d'un nen per part d'un homosexual. Cal mencionar l'opinió concordant i dissident d'alguns jutges¹⁴. En la primera, els jutges afirmen que l'article 8 no s'aplicava, ja que no existia vida familiar prèvia i el dret a poder adoptar no està protegit com a tal pel CEDH. Els jutges dissidents, no obstant, creuen que el tracte diferenciat del demandant per raó de la seva orientació sexual no estava justificat en el cas concret, donat que els propis òrgans interns havien reconegut les capacitats del demandant. La decisió suposa, per a aquests jutges, bloquejar tota possibilitat d'adopció a un solter homosexual a França.

El dret a l'adopció per una persona homosexual, aquest cop lesbiana, tornarà a ser examinat pel Tribunal en el cas **E. B. c. França**, per al qual va haver una vista pública el 14 de març de 2007. La Gran Sala haurà de decidir si la denegació de l'acord d'adopció a una lesbiana amb parella ha estat únicament motivat per la seva orientació sexual, com ella al·lega, i si aquesta actuació

¹⁴ La sentència va ser adoptada per una majoria de quatre vots contra tres. L'opinió parcialment concordant és dels jutges Costa, Jungwiert i Traja. Els jutges dissidents són Bratza, Fuhrmann i Tulkens.

ha estat discriminatòria i vulnerant dels articles 8 i 14¹⁵. Han intervingut com *amicus curiae* diverses organitzacions no governamentals de defensa de minories sexuals, com ILGA-Europa, APGL (*Association des Parents et futurs Parents Gays et Lesbiens*) i la FIDH. El que és interessant serà veure com el Tribunal tindrà en compte l'evolució jurídica que s'ha produït en la matèria des de la sentència de 2002. Sobretot gràcies a les noves lleis que permeten aquest dret a Bèlgica, Espanya, Islàndia, Suècia, el Regne Unit i Holanda¹⁶. Aquestes lleis permeten l'adopció conjunta per part d'una parella homosexual casada o una parella de fet registrada. Quant a l'adopció individual per part d'un homosexual, solter o en cohabitació, hi ha més països en què en teoria no es denega aquesta possibilitat, tot i que a la pràctica, és més difícil de verificar.

També podem mencionar un cas pendent contra Àustria, en el qual els demandants, una parella homosexual, es queixen de la impossibilitat de contraure matrimoni a Àustria o d'acollir-se a institucions anàlogues amb els mateixos efectes (unions civils). Al·leguen els articles 8, 14 i 12 del CEDH (dret a contraure matrimoni). El dret a contraure matrimoni i a fundar una família reconegut a l'art. 12 CEDH està, tanmateix, limitat a un home i a

¹⁵ La Sala que coneixia el cas s'ha inhibit en favor de la Gran Sala, en virtut de l'article 30 CEDH. Això indica que estem davant d'una qüestió greu relativa a la interpretació del Conveni o davant d'un possible canvi de jurisprudència.

¹⁶ A Bèlgica, després de l'entrada en vigor de la llei del 18 de maig de 2006 que modifica el Codi civil i permet l'adopció conjunta a parelles homosexuals (article 343a CC). A Espanya, a partir de la Llei 13/2005 que modifica el Codi Civil. A Holanda des de l'any 2001, a Suècia des de l'any 2003, al Regne Unit des de l'any 2005 i a Islàndia des de 2006.

una dona¹⁷. S'haurà de veure si en aquest cas o en casos futurs, el Tribunal tindrà en compte una certa evolució legislativa en aquest àmbit (també Espanya, Holanda, Bèlgica¹⁸) i si s'inspirarà en l'art. 9 de la Carta de Drets Fonamentals de l'Unió Europea de 2000, que no menciona l'home i la dona com titulars del dret al matrimoni¹⁹. D'una altra banda, encara hi ha Estats que exclouen explícitament el matrimoni homosexual. N'és un exemple Letònia, que va modificar la seva constitució l'any 2005 per definir el matrimoni com una unió entre un home i una dona. Aquesta diversitat existent entre els països europeus pot plantejar també conflictes jurídics innovadors i interessants davant el Tribunal, com, per exemple, en el cas que se sol·liciti el reconeixement dels efectes d'un matrimoni homosexual en un país que no accepti aquesta institució.

En aquest aspecte concret, la Carta de Drets Humans Emergents sembla anar més enllà del que reconeix la jurisprudència d'Estrasburg. Així, l'article 6.3 de la Carta proclama el dret a l'elecció dels vincles personals, que comprèn el dret individual a l'associació sentimental amb la persona escollida, incloent el dret a contraure matrimoni. L'absència de referència a "l'home i la dona",

¹⁷ Article 12 CEDH: "L'home i la dona tenen dret a casar-se i a formar una família segons les seves lleis nacionals que regeixin l'exercici d'aquest dret".

¹⁸ A Holanda des de 2001, a Bèlgica des de 2003 i a Espanya des de 2005. També podem mencionar a nivell internacional els casos de Sud-àfrica (2006), Canadà (2005) i l'estat de Massachusetts als EUA (2004). Quant als països que reconeixen altres formes d'unions jurídiques amb efectes anàlegs, cal mencionar Dinamarca, Noruega, Suècia, el Regne Unit, Islàndia, Finlàndia, Bèlgica i Holanda.

¹⁹ Article 9 CDFUE: "Es garanteixen el dret a contraure matrimoni i el dret a formar una família segons les lleis nacionals que regeixin l'exercici d'aquest dret".

així com el reconeixement de la tutela de totes les manifestacions de comunitat familiar (article 6. 5 de la Carta), permet interpretar aquest text en la línia del que es desprèn de la Carta de la UE (art. 9) i de les legislacions europees més avançades.

2. LA IDENTITAT DE GÈNERE I EL TRANSEXUALISME

A la STEDH *X, Y i Z c. el Regne Unit* (22 d'abril 1997) el Tribunal va examinar la demanda d'una parella formada per una dona transsexual que s'havia sotmès a una operació de canvi de sexe, la seva companya de sexe femení i el fill biològic (per reproducció assistida) d'aquesta darrera. El Tribunal va tenir en compte el fet que X, la dona transsexual que havia canviat de sexe femení a masculí, s'havia comportat socialment i en el si de la parella com a pare del nen, la qual cosa comportava l'existència d'unes relacions familiars de fet que unien els tres demandants. Tot i que aquesta decisió conté una definició àmplia de vida familiar basada en els vincles afectius i de fet i no estrictament biològics, el Tribunal es queda aquí i no extrau totes les conseqüències de les seves conclusions. El que X demanava era figurar com a pare legal de Z, malgrat l'absència de lligams biològics entre tots dos. Però el Tribunal, constatant l'absència de norma o consens europeu en matèria d'atribució de la pàtria potestat a transsexuals, així com l'ampli marge d'apreciació que tenen els Estats per regular aquestes matèries, la regulació de les quals travessa una fase de transició, va estimar que l'absència de reconeixement jurídic de la relació entre X i Z no suposava una vulneració de llur dret al respecte de la seva vida familiar (art. 8 CEDH). En paraules del Tribunal, "tenint en compte que el transsexualisme planteja qüestions complexes de naturalesa científica, jurídica, moral i social (...) el Tribunal considera que l'art. 8 CEDH no implica que l'Estat estigui obligat a

reconèixer oficialment com a pare del nen una persona que no n'és el pare biològic" (par.52). La sentència va ser adoptada per una majoria de catorze jutges contra sis. És interessant l'opinió dissident del jutge Casadevall, en què critica la manca de coherència del sistema britànic: les autoritats van autoritzar X a seguir un tractament hormonal, van finançar una intervenció quirúrgica irreversible, van expedir documents que mencionaven la nova identitat sexual de X, van autoritzar Y a seguir un tractament de fecundació artificial després d'haver obtingut un reconeixement de paternitat de X, la qual cosa va comportar el naixement de Z al si de la família dels demandants. El jutge andorrà creu que les autoritats britàniques haurien d'haver extret totes les conseqüències de la seva actuació i haver permès que els demandants visquessin llur vida familiar de forma normal, sense discriminació, i conforme amb la nova identitat sexual i social de X.

La jurisprudència d'Estrasburg ha seguit una interessant evolució cap a la realitat social i l'acceptació progressiva dels drets dels transsexuals. Normalment, les persones que han canviat de sexe es veuen confrontades a situacions difícils i doloroses en les seves relacions personals, laborals, a la manca del reconeixement legal de la nova identitat sexual i a la denegació de drets que això comporta. L'article 8 sempre s'ha considerat aplicable pel Tribunal en aquesta matèria, perquè la identitat sexual forma part, sense cap dubte, del nucli dur de la vida privada. Però el Tribunal, en els primers casos, no exigia dels Estats que adoptessin les mesures positives necessàries, com ara la modificació de l'acta de naixement al registre civil o l'expedició de documents acreditatius sobre el nou sexe. I això perquè l'Estat havia de conciliar els drets individuals amb l'interès general, que encara prevalia sobre els primers en aquesta matèria. D'aquesta manera, el Tribunal va rebutjar queixes

d'aquesta mena als casos **Rees i Cossey c. el Regne Unit** del 24 de gener de 1986 i 27 de setembre 1990, advertint, tanmateix, que les autoritats nacionals havien d'avaluar permanentment la necessitat d'adoptar mesures jurídiques concretes, ja que el CEDH s'ha d'interpretar considerant les condicions d'avui i no pas les d'ahir. Doncs bé, l'any 1992, el Tribunal ja va gosar condemnar França en el cas **B. c. França** (25 de març de 1992) per la negativa de les autoritats franceses a reconèixer la nova identitat sexual després d'una operació de canvi de sexe d'un transsexual. Però al Regne Unit, on el dret al reconeixement de la nova identitat sexual implicava certes modificacions al sistema de registre civil (permetent anotacions sobre el canvi de sexe a l'acta de naixement davant l'absència d'un sistema de documentació sobre l'estat civil actual), les autoritats havien intentat pal·liar aquests problemes expedint els carnets de conduir o els passaports amb la nova identitat sexual. Per això, el Tribunal va tornar a rebutjar una demanda d'identica naturalesa al cas **Sheffield i Horsham c. Regne Unit** del 30 de juliol de 1998, invocant els problemes que aquesta obligació positiva de l'Estat generaria en diferents àmbits del dret de família, de successions, etc.

A la STEDH **Goodwin c. el Regne Unit** de l'11 de juliol de 2002 (intervenció de l'ONG Liberty), la Gran Sala del Tribunal va admetre que l'etapa de transició ha quedat superada, reconeix "l'existència d'elements clars i indiscutibles que denoten una tendència internacional continuada no només cap a l'acceptació social progressiva dels transsexuals, sinó també cap a un reconeixement jurídic de la nova identitat sexual dels transsexuals operats" (par.85). I essent conscient dels canvis que el reconeixement de la nova identitat sexual comportarà en el dret de família, filiació, successió, justícia penal, feina, seguretat social, que hauran de ser

realitzats per l'Estat dins del seu marge d'apreciació, el Tribunal precisa que "podem exigir raonablement de la societat que accepti determinades inconveniències amb la finalitat de permetre les persones de viure en la dignitat i el respecte, conforme a la nova identitat sexual que han triat al preu de grans patiments" (par. 91). En definitiva, la sentència conclou en la violació de l'art. 8 CEDH pel no compliment de l'obligació positiva de protegir el dret a la vida privada del transsexual demandant, que engloba la seva dignitat, autonomia i dret a la integritat física i moral com transsexual (home-dona). Un altre aspecte nou d'aquesta sentència és que el Tribunal reconeix el dret al matrimoni de la demandant, allunyant-se d'aquesta manera de la lletra de l'article 12 que parla del dret al matrimoni d'un home i una dona en el sentit tradicional del terme, vinculant-ho a la voluntat de formar una família. Inspirant-se en el text més progressista de l'art. 9 de la CFDUE i en l'evolució social i jurídica a Europa (tot i que no tots els Estats que reconeixen jurídicament el canvi d'identitat sexual permeten el matrimoni del transsexual operat), el Tribunal jutja que la impossibilitat absoluta del demandant per casar-se amb el seu company ha afectat la pròpia substància del dret al matrimoni²⁰.

Una altra conseqüència indirecta de la sentència *Goodwin* la trobem a la recent decisió ***Grant c. el Regne Unit*** del 23 de maig de 2006, en la qual el Tribunal estima la queixa de la demandant, transsexual dona, per haver hagut d'esperar a l'edat de 65 anys per poder

²⁰ Veure com comentari crític a la sentència P. Wachsmann i Aluma Marienburg-Wachsmann, "La folie dans la loi. Considérations critiques sur la nouvelle jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme en matière de transsexualisme. En marge des arrêts *Christine Goodwin c. Royaume-Uni* et *I. c. Royaume-Uni* du 11 juillet 2002", *Revue trimestrielle des droits de l'homme*, 56/2003, pp. 1157-1183.

gaudir de la seva pensió de jubilació, prevista per a les dones als 60. La manca de reconeixement legal de la nova identitat sexual a efectes del dret a la jubilació suposa per al Tribunal una violació de l'art. 8, de la qual la demandant pot pretendre's víctima des de l'adopció de la sentència *Goodwin* del 2002 fins l'entrada en vigor del nou *Gender Recognition Act* l'any 2004, que manca d'efectes retroactius.

Finalment, podem mencionar un altre aspecte relacionat amb el dret a la identitat sexual: el dret al reemborsament de les despeses derivades d'una operació de canvi de sexe per part d'una mútua mèdica privada. Al cas ***Van Kück c. Alemanya*** del 12 de juny de 2003, la demandant transsexual es queixava de les decisions judicials que li havien negat aquest reemborsament perquè la seva suposada identitat sexual no es corresponia amb la realitat i l'operació sol·licitada no estava justificada des del punt de vista mèdic, basant-se en uns informes d'uns experts mèdics. El TEDH va estimar que aquestes consideracions per part dels tribunals alemanys van constituir una vulneració de l'article 8 i, per tant, del dret al respecte de la vida privada i la identitat sexual triada per la demandant.

Aquesta jurisprudència especialment protectora del dret a la identitat de gènere i els drets que implica en l'àmbit jurídic i social podrien ser el punt de partida per a la inclusió d'un nou dret a la Carta de Drets Humans Emergents. Per això, també s'hauria de tenir en compte la recent evolució legislativa en l'ordenament espanyol que, amb el dret al matrimoni i a l'adopció, sembla situar-

se a l'avantguarda de les legislacions europees en matèria de protecció de minories sexuals²¹.

²¹ La Llei 3/2007, del 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones, permet acordar la rectificació registral del sexe d'una persona sempre i quan se li hagi diagnosticat disfòria de gènere i aquesta persona hagi estat tractada mèdicament durant al menys dos anys, sense necessitat que hi hagi hagut cirurgia de reassignació sexual (article 4).

ELS DRETS SÓN HUMANS, NO NOMÉS HETEROSEXUALS*

1. Preàmbul social

La diversitat d'orientació sexual no està present al carrer. Així és com es troba avui en dia el panorama espanyol.

Quan es va aprovar la llei del divorci¹, ara ja fa molts anys, va causar molt aldarull. Però al final, i amb molta paciència, la gent n'ha anat fent ús. I aquesta llei es pot veure al carrer: a les escoles hi ha molts nens amb pares divorciats, molts de nosaltres coneixem parelles que, pel motiu que sigui, ho han deixat, s'han separat, divorciat, etc.

La llei que condemna la violència de gènere² va tenir molt bona acollida, tot i que els resultats continuen essent, a dia d'avui, molt desesperants. Sobretot les dones continuen essent maltractades, humiliades psicològicament i fins i tot arriben a morir. Què fa l'Estat perquè aquesta llei sigui més efectiva? A grans trets, crea campanyes publicitàries de sensibilització i programes de formació policial, entre d'altres exemples. Aquests són els punts clau que ens afecten avui per a la següent ponència.

Els mitjans de comunicació, la premsa, les notícies, la radio... el que s'anomena últimament el *4rt poder*, juga un paper fonamental a la nostra societat. No passa cap dia en què, en algun moment,

¹ Llei 30/1981, del 7 de juliol, del Codi Civil espanyol.

² Llei 1/2004, del 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere (BOE núm. 313, de 29-12-2004, pp. 42166-42197).

malaauradament, no podem llegir, escoltar o veure algun cas de violència domèstica: dones que denuncien els seus marits o companys sentimentals, dones i adolescents assetjades als seus domicilis o a la sortida de la feina, etc. Per què no veiem el mateix sobre casos d'homofòbia, bifòbia o transfòbia? Per quin motiu els mitjans de comunicació no deixen sortir a la llum aquesta realitat que ens envolta diàriament?

És cert que últimament a les sèries de televisió (sobretot a les de producció espanyola) apareixen personatges gais, i en molt menor quantitat, personatges de lesbianes. En veure-les, hem de tenir clar que no deixen de ser sèries de ficció i que es representen en un ambient agradable, relaxat i, en moltes ocasions, molt políticament correcte. Però al carrer trobem altres realitats que es produeixen amb més freqüència: ens trobem amb la LGTB-fòbia, que no es veu reflectida a les sèries de televisió que veuen tants espectadors, i que molt menys representen fidedignament el dia a dia de les persones LGTB.

2. Situació legal i política

Vivim en un país que ha aprovat recentment (no fa ni 2 anys a dia d'avui) una llei que permet a 2 persones de casar-se independentment de la seva orientació sexual³, donant un pas més enllà i ampliant el significat constitucional de la no discriminació per motiu d'orientació sexual.

³ Llei 13/2005, de l'1 de juliol, per la qual es modifica el Codi Civil en matèria de dret a contraure matrimoni (BOE núm. 157, del 02-07-2005, pp. 23632-23634). Coneguda popularment per la Llei del matrimoni homosexual.

Amb aquestes premisses legislatives, tot hauria d'anar sobre rodes, TOTS hauríem de ser ja iguals davant la llei. Però un cop més trobem obstacles, inconvenients i detractors. Són partits polítics, com el Partit Popular, que recorren la llei que permet a persones del mateix sexe de casar-se³ davant el Tribunal Constitucional⁴; una llei que defensa el dret a poder contraure matrimoni acatant la premissa constitucional de "*no discriminació per orientació sexual*". A dia d'avui, es posa en dubte la legitimitat d'una llei que recull tots els espanyols, per retrocedir novament a una llei que exclou almenys el 10% de la població adulta, el col·lectiu LGTB⁵.

I si això no fos suficient, hem d'enfrontar-nos a consellers d'ajuntaments i fins i tot a alcaldes que s'oposen rotundament a acatar la llei³ i neguen contínuament a les parelles el seu dret de poder contraure matrimoni⁶.

⁴ El Tribunal Constitucional va admetre a tràmit, mitjançant providència del 25 d'octubre de 2005, el recurs d'inconstitucionalitat núm. 6864-2005, promogut per més de cinquanta Diputats del Grup Parlamentari Popular del Congrés dels Diputats contra la Llei 13/2005 (BOE núm. 273, del 15-11-2005, p. 37313)

⁵ S'utilitza àmpliament l'indicador que el 10% de la població adulta pertany al col·lectiu LGTB per un estudi realitzat pel doctor Alfred Kinsey a la dècada de 1940 als Estats Units. Estudis més contemporanis apunten entre un 4% i un 5%. A l'actualitat cap de tots aquests estudis és fiable ni ha estat acceptat per la societat científica. L'indicador quantitatiu comunament més emprat per la societat en general és el del 10%.

⁶ Hi ha uns quants casos de funcionaris que s'han negat a casar parelles del mateix sexe. Una de les més polèmiques va ser el cas de la jutgessa de Dènia, Laura Alabau, que es va negar a casar una parella de lesbianes i va fer servir el cas per presentar ella mateixa un recurs d'inconstitucionalitat sobre la Llei del matrimoni homosexual.

3. Enemics a l'educació

Aquí no s'acaba aquesta discriminació per motiu d'orientació sexual de la qual estem parlant: la gravetat dels darrers informes publicats sobre la incidència de casos de suïcidi entre joves i adolescents⁷ al nostre país per *bullying homofòbic*⁸ segueix augmentant.

A les escoles, els nens mateixos discriminen, blasfemen, agredeixen i anul·len psicològicament d'altres nens i nenes, sovint sense represàlies fermes ni educació pal·liativa per part dels professors. Amb això no estem dient que els professors i pedagogs instiguin els seus alumnes a cometre assetjament escolar a aquests nens i nenes que presumptament són gais, lesbianes, bisexuals o transsexuals; sinó que denunciem la manca de recursos educatius i pedagògics als centres escolars sobre aquest tema.

En molts casos, quan l'alumne o l'alumna s'atreveix a explicar-ho al seu professor/a buscant així ajut i comprensió per part de l'adult, troba que no se li presta l'atenció suficient. "Això són coses de l'edat...", "Està confós...", "Segurament té problemes a casa...", són algunes de les frases que més d'un hem hagut d'escoltar de la boca d'un educador, ja siguin professors, monitors, educadors socials, etc.

⁷ Informe "Homofòbia al sistema educatiu", realitzat per l'associació COGAM i publicat l'any 2005.

⁸ S'entén per assetjament escolar o *bullying* el fustigament i maltractament verbal o físic entre escolars de forma reiterada en el temps, amb l'objectiu d'excloure l'individu de l'entorn social i relacional. Si se li afegeix l'adjectiu homofòbic es fa referència al fustigament per presumpta orientació sexual que no sigui l'heterosexual.

El problema no està a les conseqüències, sinó a les causes. El professorat no té recursos formatius que li ensenyin a tractar aquest tipus de casos; els informes publicats (majoritàriament per col·lectius LGTB com COGAM⁹ o FELGTB¹⁰) no arriben als centres educatius i no es té consciència dels efectes actuals que genera la discriminació per motiu d'orientació sexual entre els nostres joves i adolescents. Existeixen doncs, però no es fan servir, eines pedagògiques per a combatre'l.

Falten accions concretes impulsades des del Ministeri d'Educació dirigides a *plasm*ar la realitat espanyola en qüestions LGTB als centres educatius; a *form*ar el personal educatiu en totes les seves vessants; i a *crear* òrgans executius que s'encarreguin que aquests programes s'executin i s'avaluin.

D'aquesta manera podrem arribar a l'arrel del problema: l'educació.

Si a l'escola, on aprenem a respectar, a créixer com persones, a adquirir eines socials i a comportar-nos en un marc socialitzat i cívic, també aprenem a no discriminar altres persones per la seva orientació sexual.

Amb això aconseguiríem reduir, paulatinament, aquesta LGTB-fòbia que existeix a les aules, a les universitats, als llocs de treball, a la carnisseria, a les associacions de pares, al carrer, als bars, als mitjans de comunicació, als llibres de text, als pensaments religiosos, a les diferents cultures que es barregen i conviuen.... per

⁹ *Colectivo de Lesbianas, Gays, Transexuales y Bisexuales de Madrid* (www.cogam.es)

¹⁰ *Federación Estatal de Lesbianas, Gays, Transexuales y Bisexuales* (www.felgt.org)

dir-lo d'una manera més senzilla: podríem reduir, al menys, l'índex de suïcidi de la població jove espanyola¹¹.

4. Enemics en el dia a dia

I què passa en el dia a dia?

No és, ni de lluny, semblant a la vida de *Mauri* ("Aquí no hay quien viva"), *Diana* ("Siete vidas") o *Maca i Esther* ("Hospital Central")¹².

Tenim problemes quan passegem, quan ens fem petons per acomiadar-nos al carrer, a les festes universitàries i als bars, als hotels i als restaurants, als casaments, les entrevistes de feina, els càrrecs públics i la matriculació dels nostres fills a una escola privada (habitualment religiosa).

Hem d'aguantar els impropers, les bestieses, els insults, i en el millor dels casos, les mirades amenaçadores o lascives d'aquells que no respecten la nostra llibertat.

No tot és *Gaixample* o Chueca (barris de grans ciutats que acullen una gran comunitat LGTB) on ser homosexual no és tan sols un avantatge, sinó fins i tot un passí VIP. Què passa amb Chinchilla, Sigüenza, Alfajarín, Castellón, Amposta, Salamanca...? Què passa

¹¹ Segons l'informe de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) sobre violència al món de l'any 2000, el suïcidi és la 4a causa de mortalitat entre els joves. Segons dades anglosaxones (Funders for Lesbian and Gay Issues, 2000), el risc de suïcidi en adolescents LGTB és tres vegades superior a la població adolescent heterosexual.

¹² Personatges de ficció gais o lesbianes que han aparegut a sèries de televisió emeses en *prime-time*.

amb aquells que viuen a un poble més o menys petit en el qual NO es pot ser homosexual, bisexual i molt menys transsexual?

La solució no consisteix en fer que totes les persones LGTB emigrin a aquests 2 barris de Barcelona i Madrid, que és el que actualment està passant; sinó en aconseguir educar el conjunt dels nostres ciutadans perquè puguem viure en un país més obert a la diversitat d'orientació sexual, sense por a ser agredit, violat o a rebre una pallissa de mort (molt freqüent a petits pobles d'Espanya). Resulta molt trist no poder anar pel poble on vas néixer amb al teva parella, i més trist encara és que no puguis trobar parella a la teva zona rural perquè tothom emigra a les 2 grans ciutats, on es respira un ambient més obert a la diversitat. I és que, no ens enganyem: no és pas que l'ambient sigui més divers, és que gairebé tothom en aquests 2 barris és LGTB, així és molt fàcil, és clar! Però la realitat no és aquesta, i és responsabilitat de tots i de totes.

Per tot això, el col·lectiu LGTB hem de fer-nos la següent pregunta: aquesta emigració a Madrid i Barcelona és fruit de la LGTB-fòbia del món rural que ens empeny a recloure'ns a les grans ciutats? O és més aviat fruit de la comoditat de viure entre gent LGTB, a una gran ciutat on es pot passar desapercebut, fins i tot quan al teu poble / petita ciutat no hagi sofert assetjament LGTB-fòbic?

Hi ha persones que sí que emigren a les grans ciutats perquè a les seves zones rurals han patit molt, però n'hi ha moltes que emigren "per comoditat". Comoditat de ser un més a una gran ciutat, la qual cosa dóna molt anonimats, molt útil per portar vides paral·leles.

Hem de tenir present que aquesta comoditat repercuteix en el fet que existeixi una lluita gairebé nul·la, pobre i demacrada, per la normalització de la realitat LGTB al món rural, amb la qual cosa la

situació d'aquestes persones als seus pobles continuarà sent insuportable, i pel que probablement acabin per emigrar a una gran ciutat com ara Madrid o Barcelona. El conformisme és un peix que es mossega la cua.

Posem alguns exemples que hem viscut alguns de nosaltres o coneguts nostres en situacions quotidianes i que passen al nostre país:

Durant el curs acadèmic, un comença una relació sentimental i, quan arriba l'estiu, porta la seva parella al poble o petita ciutat on va néixer i créixer per passar-hi uns dies. Quina decepció quan va a la discoteca o bar que tant li agradava, li fa un petó a la seva parella i rep insults i fins i tot cops i pallisses! En molts casos les contusions són greus, poden arribar a l'hospitalització durant algunes setmanes i inclús, en el pitjor dels casos, maten. No és exagerat perquè passa de debò, és real; però com no surt ni als mitjans de comunicació ni a les estadístiques policials, passa inadverentit¹³.

I quan una parella del mateix sexe viatja i arriba a un hotel amb una reserva d'habitació doble amb llit de matrimoni i li donen la clau d'una habitació doble amb llits individuals separades, perquè van fer el *check-in* amb una persona del mateix sexe i... "bé, deu haver estat una confusió" o "la política de l'empresa no ho permet". Vés per on, la polèmica està servida! Aquesta situació és tan

¹³ L' informe "Memòria Antidiscriminària 2006-2007" de l'Observatori GLT contra l'homofòbia del Front d'Alliberament Gai de Catalunya (FAGC) recull estadístiques sobre les denúncies efectuades per part dels agredits LGTB. Les agressions homòfobes es consideren en molts casos faltes i no delictes, per la qual cosa els agressors no passen a disposició judicial i no es reflecteixen a les estadístiques.

quotidiana com incòmoda. Algú de vostès es veu obligat a donar explicacions al recepcionista d'un hotel del motiu pel qual ha reservat un llit de matrimoni? Doncs molts de nosaltres ens trobem en aquesta situació amb una freqüència denunciàble.

Posem un altre exemple: un/a transsexual envia un currículum a una determinada oferta de feina, el truquen per a l'entrevista i en adonar-se que és transsexual, molt cordialment li diuen que no compleix els requisits necessaris. Però tot i que aconsegueixi passar totes les proves, encara en queda la més dura: ensenyar el DNI amb un nom diferent al sexe que té i mostra. La gran majoria ja no passa d'aquest punt. Això té un nom, se'n diu TRANSEBÒIA, no surt als mitjans de comunicació i les denúncies no es coneixen ni queden plasmades a les estadístiques de les accions judicials.

Un darrer exemple: un home casat es divorcia de la seva dona i al cap d'un temps comença una relació sentimental amb un altre home. Per molt que intenti explicar que és bisexual i que sempre ho havia estat, la majoria de les vegades es diu que aquell home era un gai reprimat. D'això se'n diu BIFÒBIA, i és la més desconeguda i menys compresa de la LGTB-fòbies.

Fins aquí alguns exemples quotidians del que passa en el dia a dia, d'allò que significa LGTB-FÒBIA a dia d'avui a Espanya. Un país que recull el Tractat dels Drets Humans al seu si i que ha fet realitat la igualtat legal per a tots els seus habitants. Però, i la **igualtat social**?

5. Cap a la igualtat social

La igualtat social només s'aconseguirà quan hi hagi *polítiques* de diversitat promogudes per i des de l'Administració Pública, una *educació transversal* sobre aquest tema i uns *mitjans de comunicació* bolcats a tractar la realitat LGTB.

- **Polítiques sobre diversitat sexual:**

Com les que promou l'Ajuntament de Barcelona des del grup ICV, que tenen la seva repercussió social, concretament l'acció política "*ciutat asil*" dirigida a persones que en llurs països són perseguits per motiu de diversitat sexual¹⁴. Aquesta campanya no només té el component d'ajuda i cooperació internacional a la seva intenció, sinó que a més té una importància educativa mitjançant la qual mostra als ciutadans barcelonesos que hi ha països en què et condemnen a mort per fer-te petons amb una persona del mateix sexe¹⁵, per exemple; aconseguint que hom prengui consciència de la magnitud del problema que ens persegueix, se solidaritzi i actuï en conseqüència.

No cal ser lesbiana, gai, bisexual i/o transsexual per comprendre la gravetat del problema.

¹⁴ Veure programa electoral d'ICV per les eleccions municipals de Barcelona de maig de 2007.

¹⁵ Segons fonts de l'Àrea Internacional de la FELGTB, a Iran cada any sentencien a mort i executen persones pel simple fet de ser homosexuals. L'associació Sin Vergüenza de Barcelona té una exposició itinerant per biblioteques sobre el panorama legal a nivell mundial on es veu que en més del 50% del món hi ha legislacions persecutòries de l'homosexualitat.

Polítiques de diversitat i conscienciació ètica com les que s'inclouen a l'"*assignatura de ciutadania*" que promou l'actual govern socialista, però en les quals a més s'inclou explícitament la diversitat d'orientació sexual com un eix més del complicat mecanisme de la ciutadania.

La política de diversitat ha d'emprendre campanyes dirigides pel nostre govern per la no discriminació per raó d'orientació sexual, com passa amb determinats temes que són competència de diferents ministeris (*campanyes de la DGT, campanyes de prevenció de les ETS, campanyes de conscienciació de la violència de gènere, campanyes d'Hisenda ...*).

Quin és el criteri per determinar la necessitat de sensibilització social? Als nostres televisors veiem campanyes de la DGT perquè els índexs de mort (sobretot entre joves) a les carreteres espanyoles és la segona causa de mort al nostre país; també les campanyes publicitàries sobre violència domèstica, la realitat de la qual afecta un gran nombre de dones que a diari són maltractades per les seves parelles i/o fills; campanyes per recordar-nos les nostres obligacions fiscals o per anar a votar, etc.

Què passa amb les lesbianes, els gais, els transsexuals i els bisexuals? No són suficientment mediàtics per prestar-los atenció? Amb una llei han complert la seva obligació política? I què fem amb els milions d'espanyols que no ho entenen?

La por i l'odi sorgeixen del si de la incomprensió. La solució, potser, es troba al següent punt:

- **Educació Transversal:**

Aquest terme pretén englobar un conjunt de programes educatius enfocats a diferents eixos socials: la infància, els adults i les persones grans.

Educar els nostres nens és promoure una base sòlida de comprensió sobre la diversitat i la pluralitat de què gaudeixen en l'actualitat les nostres societats.

En un moment històric en què les cultures es barregen a ritmes frenètics entenem que l'actual societat en la qual vivim no està formada per un model d'espanyol únic i inamovible. És el moment, doncs, d'adaptar-nos a la nostra realitat.

Per això necessitem analitzar el nostre context sense cap bena als ulls, ni confabulacions fantàstiques sobre el que ens agradaria que fos. La realitat és la que és i hem d'ocupar-nos-en per començar a treballar amb fermesa i voluntat en les eines pedagògiques que hauran d'arribar més enllà dels nostres discursos retòrics de demagògia.

Aquesta informació ha d'arribar de manera clara als nostres fills perquè compreguin el context en què es troben, lliures de les cadenes de velles victòries ja obsoletes i arrelades a èpoques de repressió, com quan Espanya estava sota una dictadura. Hem d'educar-los en aquest marc de pluralitat en el qual ens trobem per prevenir-los de la ignorància, la por i l'odi; molt freqüentment reconvertits en racisme, conformisme i LGTB-fòbia.

Des d'edats primerenques ensenyem als nens i nenes valors molt lloables sobre respecte a la gent d'altres races i/o ètnies, els ensenyem com es va patir en unes altres èpoques (holocaust nazi, apartheid a Sud-àfrica, Ku Klux Klan al sud dels Estats Units...) i sobretot els ensenyem a no repetir aquests errors a la nostra vida diària. Per què no fem el mateix amb la LGTB-fòbia? Simplement volem fer de les nostres futures generacions persones més obertes, tolerants i respectuoses amb els que els envolten, independentment de les petites diferències que hi pugui haver entre ells.

Per això demanem programes impulsats pel Ministeri d'Educació en què es contempli, no només la pluralitat cultural, sinó també una altra realitat espanyola finalment avalada per la llei: la diversitat sexual.

Els demanem que siguin conseqüents amb les seves accions polítiques. No es pot embotir una llei a un país i deixar-la a la deriva. Canvis d'aquesta importància, i tenint en compte la història religiosa i cultural d'aquest país, han d'anar acompanyats de campanyes educatives que incloguin tota la població: els nens a les escoles i a les activitats de lleure dirigides per educadors; els adults a la feina, on passen el 80% del seu temps i les persones grans a les seves arrels.

D'aquesta manera arribem al segon eix: els adults i el seu entorn.

A nivell laboral encara hi ha molt *armari*¹⁶. No és estrany que molta gent ocultí la seva orientació sexual i fins i tot hi menteixi a la feina

¹⁶ Quan algú surt de l'armari, el que significa és que accepta i comunica a la gent que és homosexual, és a dir, que fa públic (descobreix, ensenya) un

per por a ser acomiadat. Hi ha formes legals per combatre aquests casos, però són molt difícils de demostrar, per no dir que és una feina llarga i tediosa. És inadmissible que als dinars o sopars d'empresa no puguis portar com acompanyant la teva parella del mateix sexe per por a ser rebutjat o inclús acomiadat. O bé, com hem dit abans, que els departaments de R.R.H.H no contractin persones pel sol fet de ser transsexual.

Desgraciadament, les condicions *extraoficials* que es viuen al món laboral són el pa de cada dia. Exemples com els casos d'acomiadament de dones i fins i tot d'homes per "maternitat/paternitat", les diferències salarials per gènere, l'assetjament, la incompatibilitat de la vida laboral amb la familiar o el rebuig per ser homosexual, bisexual o transsexual posen de manifest la manca de sistemes de regulació de les condicions laborals. Sistemes que s'haurien de promoure, novament, des del govern.

Avui en dia hi ha empreses (sobretot multinacionals) com *IBM España* que promouen polítiques de no discriminació per motiu d'orientació sexual; però d'aquí a les fàbriques dels barris industrials de les ciutats espanyoles hi ha molt camí per fer. Actualment és impensable veure transsexuals a les taquilles del Metro de Madrid (tal i com va denunciar la productora d'una pel·lícula sobre transsexualitat – *20 centímetros* – en el moment en què li van prohibir el rodatge perquè *"un transsexual MAI no ocuparia un lloc*

aspecte de la seva vida que fins aquell dia tenia amagat. Prové directament de la frase original anglosaxona "coming out of the closet", ja que els anglesos van ser els primers en crear aquest concepte.

*de treball de cara al públic*¹⁷⁾ o gais *efeminats* i lesbianes *masculines* (comunament anomenat *ploma*¹⁸⁾) treballant com qualsevol altre sense que els seus companys no diguin o facin alguna cosa de mal gust, comprometedora o de burla.

Però com en el cas de l'emigració a grans ciutats, en aquest punt el col·lectiu LGTB també té alguna tasca pendent. En molts casos, aquets *armari laboral* un/a el manté per por a un possible rebuig o inclús acomiadament. El que és cert, però, és que ens trobem amb la paraula "possible". És feina de lesbianes, gais, transsexuals i bisexuals començar a parlar sense por i amb la mateixa normalitat que els seus companys sobre la seva vida sentimental/sexual i començar a reclamar el dret a ser un/a mateix/a al lloc de treball.

Molts argumenten que la vida privada de cada un és això, privada; que ets un treballador més i que no hi ha necessitat de parlar-ne a la feina. Però no ens enganyem, amb el temps que passem a la feina, el món laboral és més que treballar: en moltes ocasions hi ha sopars amb parella, es parla dels llocs per on surts de festa, es creen vincles d'amistat, etc. És inadmissible que a més de ser professor, escombraire o despecegador de carn a un escorxadador un hagi de ser actor/actriu per interpretar ser una persona que no és, ocultant essències de la teva vida que han fet que siguis una persona i no una altra.

¹⁷ Veure nota de premsa de Juliol de 2004 d'Aligator Producciones SL, productora de la pel·lícula "20 centímetros".

¹⁸ Se'n diu ploma del conjunt d'accions, costums, gerga, rols... que adopta un col·lectiu social per diferenciar-se d'un altre. La ploma gai consisteix bàsicament en feminitzar l'home homosexual, tot i que no tots els tenen ploma gai. Hi ha altres plomes, com la ploma lesbiana o la ploma futbolista, portada a l'extrem a la situació dels Hooligans.

Demanam programes d'educació impulsats a nivell governamental i executats pels departaments de recursos humans de les diferents empreses i entitats, adequats als contextos concrets dels diferents llocs de treball i de la situació geogràfica en què es desenvolupen, acceptant la realitat que els envolta.

Posem-ne, novament, un parell d'exemples:

- Educació del personal sanitari.

És intolerable que un metge no sàpiga com tractar amb persones transsexuals, o que tingui gestos incòmodes quan el pacient li expliqui que li ha passat tal cosa amb la seva parella del mateix sexe practicant sexe anal.

I és que molts metges espanyols també ignoren que els LGTB patim psicològicament més que la mitjana, tal i com ho demostren molts estudis europeus¹¹.

- Educació en l'àmbit policial.

És un àmbit una mica difícil de tractar, però igualment necessari. Hi ha casos i casos, però el que més abunda és la manca de conscienciació i sensibilitat.

Per llei no es pot vexar ningú a la comissaria, i són molts els casos en què això passa de forma indiscriminada sobretot a persones transsexuals¹³. Una pallissa fora de la discoteca perquè un s'ha assabentat que un altre és gai no es pot tractar com una baralla normal i corrent, tal i com ha passat en més d'una ocasió i així ha estat interpretada pels mitjans de comunicació. D'aquesta manera,

a més d'atemptar contra la integritat física de la persona -que és delictes- és un atemptat contra el seu dret a expressar públicament la seva sexualitat o afectivitat a una altra persona. S'ha atacat no el físic de la persona, sinó la persona en si, i això és quelcom amb què la policia no està familiaritzada.

Per sort, ara, a determinats municipis (Barcelona, per exemple), als cossos policials se'ls comencen a fer proves pilot de cursos que tracten sobre el tema LGTB¹⁹, tal i com ja va passar fa uns anys amb la violència cap a la dona, on es van començar, i es continuen fent, cursos de formació específica sobre aquesta problemàtica per als agents que se n'haurien d'ocupar, si la situació es donés.

Fins que no hi hagi aquesta formació específica, els LGTB no es veuran recolzats per les forces policials i no denunciaran les agressions LGTB-fòbiques que pateixen, perquè, novament, el risc de denúncia és més alt que el de no fer-ho. Segur que a més d'una dona maltractada o d'un nen agredit sexualment li resultarà fàcil sentir empatia amb aquesta realitat.

Demanem solucions concretes i aviat, per eradicar aquests problemes diaris que hem d'afrontar irremediablement; i les demanem al govern perquè, tal i com ja hem comentat anteriorment, una llei no és tan sols un document, sinó que implica un canvi social que, sovint, és difícil de fer fluir sense conseqüències negatives (ni absurds recursos d'inconstitucionalitat basats en arguments arcaics de tradicionalismes inexistents).

¹⁹ Iniciativa promoguda per l'"Asociación de gays y lesbianas policías" (www.gaylespol.org)

Les persones grans són el retrat del que vam ser un dia, i en ells es reflecteix la incomprensió social d'una realitat que sempre va existir i que només a dia d'avui i al nostre país ha reunit la força suficient com per sortir a la llum i reclamar els seus drets. Uns drets fonamentals que es veuen recollits a la major part de demagògia constitucional i discursiva de la boca d'aquells que diuen molt però fan poc.

En les persones grans hem de centrar la paciència de la nostra capacitat d'anàlisi social per fer-los comprendre allò que, pel seu propi context vital, no són capaces.

I és que LGTB no és sinònim de joventut o salut (al igual que tampoc no ho és de malaltia o demència). Ens fem grans com tots, i tot i portar el pes d'una vida sencera patint i/o lluitant per deixar de ser ciutadans de segona, aquestes persones grans es veuen encara avui amb la càrrega d'haver de seguir protegint-se dels que no comprenen, dels que temen i dels que odien: els seus companys de generació.

És la nostra obligació, de la nostra societat i dels que la formem, de protegir la seva dignitat igual com protegim la dels nostres infants. Perquè són un col·lectiu vulnerable, avui en dia oblidat i desvalorat en pro del *carpe diem* d'una joventut que es crema.

Demanem, per això, una responsabilitat afegida: demanem programes especialitzats, dirigits per treballadors i educadors socials, que proporcionin un refugi per a aquells que són agredits encara a la seva avançada edat ja sigui físicament o verbalment. Alhora demanem un sistema de regularització que assegurï aquestes accions. Ja hem vist i ens hem escandalitzat amb casos de persones

grans deixades de la mà de Déu: desnodrits, deshidratats, plens d'úlceres i contusions. En fem memòria?

Demanem que això no passi al igual que no es permeti la discriminació sota cap concepte. Les persones, almenys, tenim el dret a acabar el nostre camí en pau i tranquil·litat. És la nostra responsabilitat i la dels nostres dirigents garantir-lo.

I tot i resumir l'extensió del concepte d'Educació Transversal, incidim en la importància d'aquets punt com eix d'un canvi social.

Però la realitat que ens envolta no és, malauradament, tan *rosseauniana* com ens agradaria fantasiar. L'educació és la millor arma que tenim per combatre la LGTB-fòbia però actualment mana, per desgràcia, una potència més fort.

- **Els mitjans de comunicació:**

Són els responsables de que els drets humans, que garanteixen la diversitat d'orientació sexual, vagin més enllà d'un tros de paper i el converteixin en quelcom de tangible, quelcom de real i que estigui present a les nostres vides. Els mitjans de comunicació han de solidaritzar-se i mostrar la realitat espanyola sobre la LGTB-fòbia. Un problema que com ja hem vist no només es materialitza en agressions físiques, sinó que està present en un ampli ventall de situacions de la nostra vida i es manifesta de forma molt diversa.

El 4rt poder arriba a tots els racons del nostre país, i el seu efecte educador arriba a límits fa un temps insospitables. El paper de conscienciació social que han fet els mitjans de comunicació sobre la violència de gènere és molt lloable i formidable, fent que moltes

dones vegin que el que els passa no és un fet puntual i aïllat i encoratjant-les a no ser depreciades i prendre la decisió de lluitar per la seva vida i la seva dignitat.

El mateix passaria si es tractés la LGTB-fòbia a nivell mediàtic: d'una banda, es deixaria sortir a la llum aquesta realitat social que avui en dia passa desapercibuda, i d'una altra banda, tal i com ja succeeix amb la violència de gènere, s'arribaria a educar la gent de que èticament és un fet inadmissible.

Responsabilitat és precisament el que demanem als mitjans: que reflecteixin una societat real, amb uns personatges amb què el públic (aproximadament entre un 5% i un 10%) pugui sentir-se realment identificat. No només existeix un gai perfecte, musculós, atractiu, jove i amb diners; ni lesbianes que inevitablement sempre acaben amb problemes (com es reflecteix a innumerables pel·lícules); sinó que també existeixen persones bisexuals i transsexuals, lesbianes que governen o que venen lluç al mercat, gais amb i sense ploma, enginyers o ramaders... Tots amb una realitat concreta, amb problemes que deriven del seu context i de la seva situació com homosexuals, bisexuals i/o transsexuals, i que poden veure's reflectits a nivell biològic, psicològic i/o social als mitjans de comunicació.

Demanem que aquesta diversitat també es vegi reflectida el dia de la programació i dels informatius; que es tracti amb la mateixa normalitat amb què es tracten altres temes i que no es pretengui amagar ni maquillar.

I demanen responsabilitat, conseqüència i solidaritat per part de personatges mediàtics (polítics, actors i actrius, famosos i falso

famosos i un llarg etcètera) perquè aquells que en el seu dia a dia pateixen per la seva orientació sexual tinguin referències, sense entrar en si són bones o dolentes, a què poder-se aferrar per lliurar-se d'aquest tediós sentiment de ser diferent, estrany, de sentir-se sol.

Per tal de que els valors pels quals lluitem avui, donin els seus millors fruits el dia de demà.

6. Des de Sin Vergüenza...

- hem volgut oferir una breu anàlisi sobre la realitat actual en termes de diversitat d'orientació sexual en un context social.
- hem volgut esbossar solucions a la problemàtica que ens envolta com col·lectiu LGTB; obrint un camí que esperem que desemboqui en el debat, els projectes, les resolucions i els canvis finals i reals.
- hem demanat i esperem que no tan sols se'ns escolti, sinó quelcom de molt més difícil, que se'ns tingui en compte.

...perquè nosaltres vivim aquesta realitat i compartim el patiment d'altres minories; perquè som activistes per la causa i sabem que l'associacionisme és la clau del canvi, fins i tot més que la política mateixa (avui en dia massa entretinguda en els seus discursos) i perquè lluitem perquè els Drets Humans es compleixin al peu de la lletra.

No som un DNI, no som un vot ni una dada estadística, som Humans i exigim que el Govern no creï estratègies polítiques amb

els nostres drets, sinó que vetlli perquè es compleixin, perquè aquesta és precisament la seva funció.

Amb tot això, *Sin Vergüenza* posa el seu granet de sorra perquè, com universitaris i activistes, algun dia deixem de creure que "*sota les llambordes hi ha la platja*" i els Drets Humans siguin una realitat i no una utopia.

LA LLEI D'IDENTITAT DE GÈNERE: LA RECTIFICACIÓ REGISTRAL DE LA MENCIÓ RELATIVA AL SEXE DE LES PERSONES*

A través de la Llei 3/2007, de 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones, s'ha donat un primer pas en el nostre país sobre el tractament legal de la transsexualitat.

La llei va entrar en vigor al dia següent de la seva publicació al BOE (16 de març de 2007).

Amb aquesta llei es facilita que les persones transsexuals aconseguixin el canvi de sexe formalment, com el reconeixement legal a la seva veritable identitat.

En paraules del ministre de Justícia, a la seva compareixença al Senat, aquesta llei suposa una petita reforma que facilitarà la vida a moltes persones.

La transsexualitat és encara una realitat desconeguda i incompresa, destacant-se en aquest àmbit una potencial situació d'exclusió i nombrosos elements de discriminació social, i que a través

* Carlos Villagrasa, professor titular de Dret Civil de la Universitat de Barcelona, Magistrat Suplent de l'Audiència Provincial de Barcelona i Secretari General de la Fundació Internacional Olof Palme.

d'aquesta llei es permet a moltes persones transsexuals normalitzar la seva situació legal.

A Europa, amb data 12 de setembre de 1989, es va aprovar una resolució del Parlament Europeu "sobre la discriminació dels transsexuals" i amb data 29 de setembre de 1989 es va aprovar una recomanació del Consell d'Europa "relativa a la condició dels transsexuals".

La llei, qualificable de mínima intervenció, es limita a donar una resposta específica, a l'àmbit del registre civil, a la possibilitat d'accedir al canvi de la inscripció relativa al sexe, quan en aquesta es doni una divergència respecte la veritable identitat de gènere, a la vegada que regula el canvi de nom perquè no resulti discordant amb aquesta modificació registral, el que, per si mateix, ja representa un pas endavant o un primer guany en aquesta matèria.

El Registre Civil, regulat per la Llei del 8 de juny de 1957, es configura com una eina per a la publicitat general sobre l'existència, estat civil i condició de les persones, a partir de la inscripció de naixement, per la qual s'acredita el fet, data, hora i lloc del naixement, el sexe i, en el seu cas, la filiació de la persona inscrita, d'acord amb el seu article 41. En aquesta, el sexe ressenyat sempre s'ha determinat a partir del sexe morfològic –això és, de la simple apreciació visual dels òrgans genitals externs que es constaten en el moment del naixement–, el que s'ha reputat actualment com insuficient per considerar-se com l'únic criteri vàlid a la categorització del sexe de la persona, no només per l'existència de certs tractaments mèdics que permetin modificar la seva estructura morfològica, sinó també per la pròpia construcció de les categories de sexe i de gènere, com una realitat complexa, integrada per

factors biològics i psicosocials, adquirint rellevància el sentiment íntim de cada persona de pertinença a un sexe determinat (identitat sexual), com la percepció social del sexe d'una persona en funció dels seus rols o comportaments respecte s altres (identitat de gènere). Per tant, la llei té per objecte regular els requisits necessaris per a accedir al canvi d'inscripció relativa al sexe d'una persona al Registre Civil, quan dita inscripció no es correspongui amb la seva veritable identitat de gènere, i contempla el canvi del nom propi perquè no resulti discordant amb la nova constància sobre el sexe, tot això d'acord amb els principis constitucionals de dignitat de la persona i del lliure desenvolupament de la personalitat, i respecte al dret a la intimitat personal, sense detriment de l'interès general en l'exactitud dels assentaments del Registre Civil al llarg de la vida de la persona inscrita, i no només en el moment del naixement, que es recull a la Llei i al Reglament del Registre Civil.

La falta d'una llei integral, d'una veritable llei d'identitat de gènere, o almenys més completa, al voltant de les reivindicacions que es plantegen per les persones transsexuals, ha estat qüestionada i criticada, encara que també s'ha destacat l'encert i la valentia del partit al Govern de complir amb el seu compromís electoral d'oferir una regulació legal en aquesta realitat social, en el qual representa, avui en dia, el primer pas del legislador, davant d'una jurisprudència caduca i insostenible que, malgrat iniciar-se l'any 1987, qualificava la persona transsexual com un "tertium genus", ja que amb la restrictiva autorització al canvi de sexe registral, s'excloïen drets tan bàsics com el de contraure matrimoni o el de poder adoptar un menor. Afortunadament, l'evolució del dret de família i dels drets de la persona han permès superar una línia jurisprudencial incompatible amb el nostre sistema democràtic que resultava

àmpliament qüestionada per la doctrina. No s'ha d'oblidar que la transsexualitat fou perseguida al nostre país, fins a la fi de la dictadura, per la Llei de Perillositat Social de 1970, i no es va eliminar la tipificació de les operacions que modifiquen el sexe anatòmic com a delicte de lesions fins a la reforma del Codi Penal de 1983. No ha estat fins a èpoques recents, concretament a través de la Instrucció 7/2006, del 9 de març, de la Direcció General d'Institucions Penitenciàries, quan es reconeix que les persones transsexuals privades de llibertat podien ser ingressades al mòdul corresponent a la seva condició social, encara que no s'haguessin sotmès a cirurgia de reassignació sexual.

Sense dubte, de nou, al procés d'elaboració del projecte de llei, es constata la falta de participació social de les persones destinatàries de les seves normes o, si més no, no s'ha aconseguit el consens que hauria estat aconsellable per a la seva aplicació ajustada i encertada a les necessitats que pretén donar resposta.

Encara que a la llei es reconeix, a la seva exposició de motius, que la transsexualitat és una realitat social que requereix d'una resposta del legislador, dirigint-se a la possibilitat de modificar l'assignació registral inicial del sexe i del nom propi, amb la finalitat de garantir el lliure desenvolupament de la personalitat i la dignitat de les persones, la identitat de gènere que no es correspon amb el sexe amb què inicialment foren inscrites; aquesta rectificació registral es recolza en la medicina i la psicologia, com a disciplines que han estudiat àmpliament aquesta qüestió.

De la mateixa manera que va ocórrer amb l'homosexualitat, durant el passat segle, es va evidenciar un destacat interès per la ciència mèdica sobre la transsexualitat.

Així que, escudant-se en preteses garanties de la seguretat jurídica i de les exigències de l'interès general, la rectificació registral, regulada per aquesta Llei, es dirigeix a constatar com un fet cert el canvi ja produït de la identitat de gènere.

Precisament aquesta medicalització del fet social de la transsexualitat s'afirma des del moment en què, després de proclamar-se com una més de les legislacions enquadrades entre les dels països del nostre entorn que compten amb una legislació específica que dóna cobertura i seguretat jurídica a les necessitats de la persona transsexual (principalment Suècia, Alemanya, Itàlia, Holanda, Turquia i el Regne Unit), s'especifica que es limita a aquella persona que es trobi "adequadament diagnosticada", i només a aquesta se li permet corregir l'assignació registral inicial del seu sexe i del seu nom propi que resulten contradictoris amb la seva identitat de gènere.

Aquest aspecte ha provocat cert rebuig entre les persones transsexuals, que no desitgen que, en tot cas, es controli el seu procés vital des de la medicina. El procés vital que suposa la transsexualitat ha de ser assumit i dirigit de forma voluntària per la mateixa persona que l'experimenta, deixant en la seva decisió la possibilitat que es continui o no un tractament mèdic.

Quant a la legitimació per sol·licitar la rectificació de la menció registral del sexe i addicionalment el canvi de nom propi d'acord amb aquesta menció, la llei el limita a les persones de nacionalitat espanyola, majors d'edat i amb capacitat suficient per a això. En conseqüència, exclou la possibilitat que es sol·liciti per persones estrangeres, amb independència de la seva situació administrativa

al nostre país, així com pels menors d'edat, estiguin o no emancipats, i per les persones incapacitades judicialment.

El Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana va presentar una esmena, no acceptada, sobre els menors d'edat, proposant que poguessin sol·licitar el canvi de sexe registral a través dels seus tutors o guardadors legals, o personalment a partir de l'emancipació o dels setze anys d'edat, junt amb l'acreditació del diagnòstic mèdic o psicològic, essent preceptiu pel Jutge Encarregat del Registre Civil assolir l'interès del menor, l'opinió dels seus tutors o guardadors legals, de l'informe de la fiscalia i del dictamen d'un metge forense. Aquesta previsió es justificava perquè la transsexualitat apareix normalment abans de la majoria d'edat i obliga una persona a sofrir un desenvolupament hormonal per després lluitar contra aquest, i sofrir una educació contrària al seu gènere per després deixar que el canvi amb la majoria d'edat, suposa un càstig innecessari i dificulta la seva inserció social i el seu desenvolupament personal. Conscients que el tema dels menors causa alarma social, es considera que és l'interès del menor que aconsella abordar aquest problema perquè la inserció social de la persona transsexual menor d'edat es produeixi amb les menors dificultats, al més aviat possible i amb totes les garanties. En aquest sentit, es proposava un procés judicial, en substitució de l'administratiu, amb la finalitat que el Jutge pogués practicar i reunir tantes proves com estimés necessàries, donés tràmit d'audiència als metges, educadors, al fiscal, als progenitors o guardadors legals i al propi menor, per equiparar aquesta situació al tractament que actualment es dóna als casos d'intersexualitat detectats en menors de edat. Per la resta, quant als menors emancipats o majors de setze anys, s'hauria de permetre impulsar aquest procés, ja que sovint són els progenitors els qui, encara que

conscients de la situació, es neguen a abordar-la i xoquen frontalment amb el menor adolescent, convertint-se en un conflicte familiar en comptes d'oferir una resposta adequada. El resultat és el bloqueig de qualsevol possible solució fins a la majoria d'edat o, amb molta freqüència, l'abandonament de la llar i l'inici del tractament descontrolat, sense la deguda supervisió mèdica. Amb aquesta esmena no acollida finalment, el Grup d'ERC pretenia que l'assumpte es pogués plantejar judicialment, perquè, a la vista de tots els informes pertinents i de les opinions dels interessats, es pogués resoldre, en aplicació del principi de l'interès del menor, el que resultés més convenient per a cada cas en concret.

En general, el procediment a seguir es seguirà a través d'expedient administratiu, d'acord amb la Llei de Registre Civil, de 8 de juny de 1957, que incoarà l'Encarregat del Registre Civil del domicili de la persona interessada, després de la sol·licitud en la qual s'inclourà l'elecció del nou nom propi d'acord amb la rectificació registral de sexe, i que tarda uns sis mesos en resoldre's.

La legislació del Registre Civil estableix la necessària intervenció del Ministeri Fiscal a l'expedient governatiu per a garantir en tot moment la defensa de l'interès públic i de la legalitat.

Per tant, segons la llei, només es podrà conservar el nom que ja s'ostenti quan no indueixi a error quant al sexe. Cal tenir en compte, en aquest context, que moltes persones transsexuals havien sol·licitat amb anterioritat a la llei el canvi de nom al Registre Civil optant per aquells que podien qualificar-se d'ambigus o indistints d'ambos sexes (per exemple, Trinitat, Andrea, Reyes, Remei, Rosario...).

Per tant, s'ha de sol·licitar davant l'Encarregat del Registre Civil del domicili del sol·licitant, aportant un certificat d'empadronament i, en aquells casos en els quals el domicili habitual no coincideixi amb el lloc de naixement, es pot exigir un certificat literal de naixement emès pel Registre Civil en el qual va es .

No obstant, la modificació de la menció registral, cada cop més facilitada per l'evolució del Dret del Registre Civil, resulta restrictiva en aquest àmbit, en exigir el compliment de requisits mèdics perquè s'acordi la rectificació registral de la menció del sexe.

Així, amb la sol·licitud han d'acreditar-se dos requisits essencials, que manifesten la influència de determinats col·lectius professionals sobre la tramitació de la llei: per un costat, que s'aporti el diagnòstic de "disfòria de gènere", mitjançant un informe expedit per un facultatiu mèdic o psicòleg, degudament col·legiats o amb títol reconegut o homologat al nostre país. En aquest informe, expressament ha de constatar-se l'existència de dissonància entre el sexe morfològic (o sexe fisiològic) inicialment inscrit i la identitat de gènere sentida per la persona (o sexe psicosocial), així com l'estabilitat i persistència d'aquesta dissonància amb absència de trastorns de personalitat que poguessin influir en la seva existència. Aquests extrems que han de certificar-se es van incloure durant la tramitació de la llei, ja que al projecte de llei únicament s'exigia l'aportació de l'informe de diagnòstic de "disfòria de gènere", sense res més.

Com a conseqüència, per poder sol·licitar el canvi de la menció registral sobre sexe i el corresponent canvi de nom, és necessari passar abans per un metge (psiquiatre) o psicòleg que emeti un

diagnòstic de "disfòria de gènere" després de visites periòdiques sobre la revisió i avaluació de la identitat del pacient.

Per altra banda, també ha d'acreditar-se que la persona sol·licitant ha estat tractada mèdicament (ja sigui mitjançant tractaments hormonals o quirúrgics) durant com a mínim dos anys per poder adaptar les seves característiques físiques a les corresponents al sexe reclamat, mitjançant informe del metge col·legiat que hagi dirigit el tractament. Durant la tramitació de la Llei, es va matisar aquesta previsió continguda al projecte, s'admet que es pugui substituir per un informe d'un metge forense especialitzat, ja que moltes vegades no serà viable obtenir-ne la certificació pel temps transcorregut des que la persona es va sotmetre a tractament mèdic.

Encara que afortunadament ja no és necessària la cirurgia de reassignació de sexe per a la rectificació registral –màxima si tenim en compte que les faloplàsties no han experimentat encara els avenços tècnics de les vaginoplàsties-, s'exclou aquest tràmit documental quan, al tractament, s'hagi inclòs efectivament cirurgia de reassignació sexual (n'hi haurà prou, en aquest cas, que es presenti un informe del metge col·legiat que acrediti que s'ha sotmès a la cirurgia de reassignació de sexe amb anterioritat a l'entrada en vigor de la llei), i pot evitar-se el tractament mèdic quan concorrin raons de salut o edat que impedeixin el seu seguiment i s'acrediti mèdicament.

Sense dubte, en aquests requisits documentals es troba l'escull més gran de la Llei.

No pot justificar-se en termes de seguretat jurídica, actualment, l'obligació de sotmetre's a un tractament mèdic, moltes vegades indesitjat i amb reconeguts efectes secundaris sobre la salut, en aquelles persones que l'únic que volen és ajustar la menció registral del seu sexe i/o del seu nom a la seva sentida realitat. A més del període de dos anys, (Repasseu el redactat d'aquest text. no s'entén) El tractament mèdic ha de ser una decisió personal i no una obligació legal, ja que cada persona pot viure la seva identitat com cregui més convenient. Davant una normativa cada cop més àmplia quant a la lliure disposició de les persones sobre el seu nom i fins i tot sobre els seus cognoms, la resposta que s'ha centrat específicament a la menció registral del sexe i del nom, no pot dependre d'un tractament facultatiu de dos anys que pot no ser desitjat ni adequat per a moltes persones transsexuals.

En el nostre país, encara que diferents comunitats autònomes han anat paulatinament fent-se càrrec del procés complet de reassignació de sexe: Andalusia, Aragó, Astúries, Extremadura o Madrid, no totes han promogut la creació d'unitats especialitzades en aquest tema, per la qual cosa aquest tractament no es troba inclòs dins del catàleg de prestacions del sistema sanitari públic en tot el territori estatal.

Per tant, la llei deixa en mans de la medicina o de la psicologia la determinació de gènere, en comptes de reconèixer que siguin les mateixes persones les que el decideixin, impedint que prevalgui l'autonomia privada i la llibertat personal a un aspecte tan íntim sobre la simple existència d'un informe mèdic o psicològic, basat a posar de relleu una pretesa disfunció o un procés físic o hormonal. Així, la mateixa llei recull el terme de disfòria o de dissonància, repetidament, per justificar la imposició d'un tractament que es

dirigeixi a adaptar les característiques físiques a les corresponents al gènere desitjat, cosa que no sempre resulta essencial.

De fet, el canvi de sexe i nom obliga, a qui l'obté, a sol·licitar, sense pagar taxes, l'emissió d'un nou document nacional d'identitat – document públic que segons la Llei Orgànica 1/1992, de 21 de febrer, té per si sol, suficient valor per a l'acreditació de la identitat de la persona-, amb el mateix nombre, ajustat a la inscripció registral rectificadora, i no s'alterarà la titularitat dels drets i obligacions jurídiques que li poguessin correspondre amb anterioritat al canvi registral.

Per la resta, tampoc s'ofereix cap solució per a la persona interessada mentre transcorre, en el seu cas, aquest termini bianual exigit legalment, ja que la resolució que acordi la rectificació de la menció registral del sexe tindrà efectes constitutius a partir de la seva inscripció al Registre Civil. Durant el procés de tractament es requereix que la persona transsexual s'adapti socialment al seu gènere, però no es contemplan per la Llei mesures que afavoreixin dita adaptació.

Encara que l'Encarregat del Registre Civil notificarà d'ofici la modificació registral a les autoritats i organismes que reglamentàriament es determini, essent aquesta rectificació reservada o exclosa de publicitat davant tercers, d'acord amb l'article 21 del Reglament del Registre Civil, haurà de ser la persona interessada qui gestioni la nova expedició de documents (dades del padró, targeta sanitària, passaport, títols acadèmics i qualsevol altre document oficial en què constin les dades modificades). A més, el desenvolupament reglamentari de la llei, que desenvoluparà el Govern, a proposta del Ministeri de Justícia, manca de termini

expres, cosa que dificulta el desenvolupament i execució d'aquesta Llei.

En disposar la llei que no es donarà publicitat sense autorització especial de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de la persona, es preserva així la intimitat de la persona que ha rectificat la seva menció de sexe.

També es pot incloure a la sol·licitud, la petició del trasllat total del foli registral, de manera que, un cop resolt l'expedient, s'expedeixi un nou full de la partida de naixement amb el nom i el sexe ja corregits, arxivant-se el full original que conté el nom propi i la menció de sexe inscrits al naixement, sense necessitat que s'hagi de rectificar la inscripció de naixement per sentència ferma en judici ordinari.

Incomprensiblement, aquesta Llei s'utilitza per a addicionar la Llei 14/2006, de 26 de maig, sobre tècniques de reproducció assistida, el suposat de dues dones casades entre si, de les quals una consent que es determini al seu favor la filiació del fill que neixi del seu cònjuge; previsió que no té del tot sentit en aquesta Llei i que únicament genera confusió i desconcert.

També s'inclou a la Llei una restricció referent al canvi de nom, en prohibir-se els noms que perjudiquin la persona, els que confonguin la identificació i els que indueixin a error quant al sexe, reforçant-se el gendre de l'onomàstica i una certa arbitrarietat a la pràctica registral.

Sense dubte, amb aquesta llei restrictiva (tenint en compte que només s'aplica a (voleu dir això?)), selectiva (majors d'edat i

plenament capaços) i sexista (en fer dependre-la d'una acreditació mèdica de canvi de sexe), es pot dir que estem a mig camí entre la resposta tradicional, que exigia la constatació d'un canvi de sexe fisiològic, i la resposta del futur, que haurà de tendir a la lliure disposició, sense res més, de la constància del sexe i del nom, ja que no té més rellevància, en termes d'igualtat social i de llibertat personal, la modificació voluntària d'aquestes mencions, a un sistema en què la identificació d'una persona es determina per la seva identitat administrativa (el seu nom) podent canviar de situació o condició personal en diversos moments de la seva vida.

En la resta, a la llei es confonen repetidament els conceptes de sexe (qüestió física, basada en la genitalitat) i de gènere (rol o construcció social del masculí i del femení), incidint al tradicional error de basar el gènere al sexe. Mentre que el sexe és dual, la identitat de gènere resulta plural i diversa, per la qual cosa no pot reduir-se a un esquema bipolar sense matisos, sense evitar la discriminació que suposa imposar una decisió reduccionista.

En el nostre sistema, al qual constitucionalment es proclama el dret al lliure desenvolupament de la personalitat i s'estableix que els espanyols són iguals davant la llei, sense que pugui prevaler discriminació, entre altres, per raons de sexe, manca de sentit una normativa restrictiva sobre el canvi registral de sexe i de nom, de la mateixa manera que manca rellevància l'apreciació que la llei estableix que "la rectificació registral permetrà a la persona exercir tots els drets inherents a la seva nova condició", en no existir diferències al respecte entre homes i dones, entre persones.

ESQUEMA DEL PROCEDIMENT: EXPEDIENT GOVERNATIU PER A LA RECTIFICACIÓ REGISTRAL DEL SEXE

Requisits: nacionalitat espanyola, majoria d'edat i capacitat suficient.

Sol·licitud: presentació d'escrit davant l'Encarregat del Registre Civil del domicili de l'interessat, fent constar les seves dades personals (nom i cognoms, nombre de DNI, domicili), una exposició succinta i numerada dels fets, el nou nom que es proposa en consonància amb el sexe, la rectificació del qual es sol·licita, els fonaments de dret i la petició, clara i precisa, de què es rectifiqui la menció relativa al sexe així com del canvi de nom. També poden sol·licitar-se el trasllat del foli registral.

Documents: certificat d'empadronament (que determina el Registre Civil competent), certificació literal de la inscripció de naixement, fotocòpia compulsada de DNI, original i còpia de l'informe de metge o psicòleg clínic de "disfòria de gènere" (en què es fa referència a la dissonància entre sexe inscrit i identitat de gènere sentida o sexe psicosocial i a l'estabilitat i persistència de la dissonància, així com l'absència de trastorns de la personalitat que poguessin influir de manera determinant en aquesta dissonància) i original i còpia de l'informe del metge que ha dirigit el tractament, de com a mínim dos anys, per adaptar les característiques físiques al sexe reclamat, sense necessitat de cirurgia genital (aquest informe pot substituir-se per un altre en què consti que concorren raons de salut o edat que impedeixen el tractament). Ambdós

informes han d'emetre's per facultatius col·legiats a Espanya o els títols que hagin estat reconeguts o homologats al nostre país.

Limitacions sobre el nom: Només poden mantenir el nom actual si resulta ambigu i permet designar ambdós sexes, però si resulta determinant ha d'optar-se per un altre que concordi amb la nova menció de sexe. No s'admeten els noms que perjudiquin objectivament la persona (denigrants o impropis d'una persona), facin confusa la identificació (per exemple, convertir un nom en cognom), indueixin a error sobre el sexe (per exemple, no s'admetria optar per Antoni per a una dona i Antònia per a un home) o que ostenti un/a germà/na viu/va.

No es permeten més de dos noms simples o un de compost (en què els dos noms s'uniran mitjançant un guió).

Font: Ministeri de Justícia. Direcció General dels Registres i del Notariat

LA LLEI QUE ES VA OBLIDAR DEL GÈNERE*

Els nostres polítics volen ser “progres”. Els nostres polítics han decidit no perdre els vots menys conservadors que els van ascendir al poder, promovent la promesa Llei d'Identitat de Gènere quan s'apropa el final de la seva legislatura, per a què ningú els recordi que formava part del seu programa electoral. Aquesta collita de sufragis ens converteix poc menys que en ninots polítics a qui pretenen fer creure que tenim una gran Llei d'Identitat de Gènere, que ens situa a l'alçada d'altres països europeus. Quan en realitat, si s'analitza sense criteris partidistes no és més que una increïble mentida.

Comencem examinant els requisits:

“1. La rectificació registral de l'esment del sexe s'acordarà una vegada que la persona sol·licitant acrediti:

a) Que li ha estat diagnosticada disfòria de gènere. L'acreditació del compliment d'aquest requisit es realitzarà mitjançant informe de metge o psicòleg clínic, col·legiats a Espanya o els títols dels quals hagin estat reconeguts o homologats a Espanya, i haurà de fer referència:

1. A l'existència de disonància entre el sexe morfològic o gènere fisiològic inicialment inscrit i la identitat de gènere sentida pel sol·licitant o sexe psicossocial, així com l'estabilitat i persistència d'aquesta disonància.

* Andrea Planelles Aparicio, presidenta de la Fundación para la Identidad de Género (FIG)

2. A l'absència de trastorns de personalitat que poguessin influir, de forma determinant, en l'existència de la disonància ressenyada en el punt anterior.

b) Que ha estat tractada medicament durant almenys dos anys per acomodar les seves característiques físiques a les corresponents del sexe reclamat. L'acreditació del compliment d'aquest requisit s'efectuarà mitjançant informe del metge col·legiat sota el que s'hagi realitzat el tractament, o en el seu defecte, mitjançant informe d'un metge forense especialitzat.”

Comencem malament. Disfòria de gènere. Un terme importat d'una entitat privada conservadora nord-americana i adoptat fa anys per alguns psiquiatres per definir un trastorn mental que ells mateixos qualifiquen de greu. És obvi que amb aquesta llei ens quedarem ancorats com a malalts mentals, just quan la pròpia psiquiatria està a punt d'eliminar aquesta consideració, ja que en la pròxima publicació del DSM-V¹ deixarem de ser-ho en la resta del món, al desaparèixer aquest criteri diagnòstic tal com ara figura.

La llei ens fa passar per l'assumpció de tenir un desequilibri mental que comportaria un rebuig del propi cos, menyspreant de manera absoluta el gènere de la persona més enllà del plànol físic, i ignorant les tendències més actuals referent a això. Ens condemnen a anomenar-nos bojos fins que surti una nova llei; aquesta ha tardat 27 anys, així que podem assumir una llarga espera.

¹ *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM)*, Manual de diagnòstic i estadística de trastorns mentals publicat per l'Associació Americana de Psiquiatria.

Seguint amb el terme de disfòria de gènere, al ser obligatòria l'emissió del seu diagnòstic, resultarà que un dels punts que més es va emfatitzar a través del qual ens han venut la Llei, no farà falta operar-se per a poder canviar el nom i sexe en el DNI, suposarà una contradicció, que en alguns casos podria esdevenir frau de Llei. En sentit estricte, un diagnòstic de disfòria de gènere ve emès i en el qual, en principi, no ha mentit ningú; ni el metge o psicòleg, ni el pacient, implica que la persona transsexual té la necessitat imperiosa i inevitable de modificar el seu cos, a l'una que, no ens oblidem, un profund odi pels genitals amb els quals va néixer. De manera que si a una persona se li emet el diagnòstic de disfòria de gènere vol dir que ha passat per cirurgia, o ho farà amb tota seguretat.

Per tant, si una persona que no vulgui operar-se pretén acollir-se a la Llei per a modificar la seva documentació, haurà de mentir, o aconseguir que qui emet el diagnòstic passi per alt aquest detall, o no es podrà portar a terme la modificació registral, ja que el legislador ha basat el reconeixement del gènere d'una persona en una prova pericial la qual per pròpia naturalesa contradiu el suposat esperit de la Llei.

Però el text legal encara rissa més el ris més prim al referir-se a la dissonància entre el sexe morfològic o gènere fisiològic, el cos, vaja, i la identitat de gènere sentida pel sol·licitant. És interessant, doncs una vegada més recalcar la importància de l'aspecte físic, ignorant qualsevol altra consideració

Què succeeix amb qui no són crítics amb la seva morfologia física? Si no senten el menor rebuig pel seu cos no se'ls podrà aplicar la Llei? Malgrat l'estretor de mires dels redactors, la veritat és que són

bastants qui viuen molt bé sense necessitat d'operar-se ni hormonar-se, i sense patir el menor complex amb els seus cossos. Aquesta llei menysprea sense el més mínim dubte a totes aquelles persones que rebutgen la connexió entre el cos i el gènere; un col·lectiu creixent que posa de manifest cap a on haurien d'anar encaminats els nostres esforços.

I arribem així a la traca final, la qual exigeix dos anys de tractament mèdic per a "acomodar" les característiques físiques a les del sexe reclamat. És a dir, dos anys d'hormonació. El que de nou fa recaure la supremacia per a la definició del gènere, en l'aparença fisiològica per sobre de la personalitat i d'altres consideracions psicològiques. I tornem a preguntar-nos què passa amb qui no vol hormonar-se?, què succeeix amb aquells que s'hormonen solament durant un curt període?

Dos anys d'hormones és molt temps per a qui no vol passar per això. Amb dos anys d'hormones hi ha la possibilitat que les gònades de la persona, ovaris i testicles, que segreguen hormones, s'atrofiïn per l'augment artificial d'un nivell hormonal al que no estan acostumades ni per el qual van ser dissenyats, obligant per tant a la seva extirpació i condemnant a la persona a perllongar el tractament hormonal la resta de la seva vida, ja que òbviament no les produirà, però són necessàries per al bon funcionament del nostre cos.

Però seguim per aquí, ja que no acaba la cosa. Resulta que si per qualsevol raó no es pot obtenir l'acreditació del compliment del canvi físic mitjançant la hormonació, per part del metge que la va portar a terme, bé sigui per canvi de domicili, per l'antiguitat amb que aquesta es va portar a terme, o simplement perquè no va haver

metge algun que controlés el tractament; haurà d'acreditar-ho un metge forense especialitzat. Què mirarà, si ha crescut pèl en la barbata?; si s'han desenvolupat les mames? Alguna cosa extremadament subjectiva, doncs hi ha molts homes imberbes i gran nombre de dones amb una grandària de pit inapreciable.

Farà un estudi dels nivells hormonals?; tampoc així sembla que es pugui arribar a un resultat objectiu, doncs ni els tractaments són homogenis, ni les persones reaccionen de la mateixa manera a les hormones, ni quedarien vestigis si es van portar a terme fa anys, cas freqüent entre les persones transsexuals d'una certa edat que van començar fa diverses dècades i que van suspendre qualsevol tractament anys enrere. És absurd, i sincerament seria preferible que la primera vegada que ens tingui que veure un forense sigui quan tinguem un encefalograma pla.

No ens satisfà gens aquesta llei. Per una vegada que es podria haver fet una mica per a avançar de debò, la por i la complaença política ens suposarà un estancament. Hi ha qui insisteix que almenys hem avançat una mica en el sentit que ara ja no s'estipula que sigui necessària una operació de reassignació de sexe, però està implícitament assumida en la necessitat d'un diagnòstic, tret que algú menteixi descaradament. Se'ns tracta de malalts mentals per imperatiu legal, se'ns obliga a hormonar-nos, i ni tan sols ens lliurem del forense.

Això no és avançar, és estancar-se; i fins i tot anar cap a enrere, en un moment en el qual el món camina en el sentit oposat. En breu eliminaran la transsexualitat de la llista de patologies psiquiàtriques, amb la publicació del DSM-V; activistes de tot el món, menys ancorats en el passat que els que tots coneixem, reclamen un

reconeixement efectiu del gènere sobre la base de la definició que del mateix faci cada persona, independent de la seva configuració fisiològica. Quan tardarem a tenir una nova llei que s'adeqüi a la situació real?

Ara han accedit a aprovar una Llei "descafeïnada" per a evitar veus dissonants que recordin un incompliment programàtic, just quan s'apropen eleccions. Però no podem estar satisfets quan queda molt camí per caminar, i més amb aquesta Llei que ens va a parar els peus pertot arreu.

Queda molt treball per fer en el marc legal. No tenim els mateixos drets que qualsevol altra persona. No els tenim des del moment que per a poder expressar-nos tal com ens sentim, i que això es reflecteixi en algun document, estem obligats a passar per un psiquiatra o psicòleg, i sotmetre'ns al seu criteri, aparentment més important que el nostre. Per sobre de tot creiem que hem de lluitar pel nostre dret com persones, a decidir si volem o no, si necessitem o no, una ajuda psicològica per a bregar amb un dels molts problemes que tenim al llarg de la nostra vida, i que en realitat, en la gran majoria dels casos no és ni tan sols un problema.

La veritable qüestió està en la intransigència, la intolerància, i la transfòbia de molta gent, qüestions que només es vencen a través de la informació i la conscienciació social, per al que és imprescindible mostrar una imatge més natural i menys afectada, alliberada de tantes intervencions escandaloses i d'incidents lamentables amb que s'ha embrutat la imatge del col·lectiu en els anys precedents i que encara avui dia presenciem. Quan aprenguem a respectar-nos com persones per sobre de qualsevol altra cosa és

quan podrem deixar de lluitar. Fins a aquest moment no podrem cedir la nostra obstinació.

Per això és fonamental comprendre el veritable significat del terme "identitat de gènere" i com es defineix, per a poder arribar a un enfocament adequat, no influenciat per idees arcaiques més pròpies del segle XIX que del XXI.

Tots els éssers humans definim el nostre gènere en un moment donat; des de la més tendra infància els signes d'aquesta definició poden ser apreciats per un observador avesat. Generalment aquest gènere sol ser coincident amb el sexe que se'ns va assignar al néixer, els signes no resulten xocants, i gairebé ningú és conscient de la manera que es porta a terme la definició de la pròpia identitat de gènere.

En els casos en els que no es presenta aquesta coincidència els signes són més visibles encara que no per això siguin fàcilment identificables, doncs sovint es confonen amb simples jocs, (i no se'ls presta l'atenció deguda)

En molts casos, la persistència d'aquests signes es converteix en un senyal d'alarma de què alguna cosa estranya està succeint i amb massa freqüència es tendeix a reprimir, en un inútil, absurd i dolorós intent de reconduir la situació cap a la normalitat que tots els pares sempre han somiat i desitjat per als seus fills.

Aquesta és sens dubte la pitjor de les reaccions possibles, doncs la repressió de les mostres d'identitat només retardaran el que és inevitable, fent que la persona afectada es vegi obligada a créixer amb un gènere que no li correspon, posposant durant diversos anys, i fins i tot dècades, la transició que posarà les coses en el seu lloc.

De fet, en tots els casos en els que s'ha produït una repressió perllongada, aquesta transició ha suposat un alliberament per a la persona afectada, que per fi ha pogut expressar la seva identitat de gènere de la manera adequada, quelcom que li havia estat prohibit fins al moment, a diferència del que els hi ha succeït a les persones que l'envolten, que mai han sofert una repressió semblant.

En realitat, l'expressió del gènere és la culminació del desenvolupament de la personalitat de qualsevol persona; és per aquest motiu que és tan important permetre que es porti a terme de manera natural, sense impediments ni traves, que mai seran l'ajuda que han pretès ser sinó tot el contrari.

Fa alguns anys, la resistència familiar d' assumir que un fill o filla pogués desenvolupar una identitat de gènere discordant amb la seva assignació sexual va ser la causa de dos fenòmens contraposats, però de resultats igualment nefasts; el desarrelament familiar precoç i la transició tardana.

En ocasions, el rebuig de la pròpia família provocava la fugida de casa. L'adolescent que veia que els seus pares impediien el seu desenvolupament personal, abandonava l'entorn protector, per a buscar fora el que no podia aconseguir dintre. Naturalment, l'escapada implicava el final d'altres processos com l'educatiu; el que suposava una interrupció dels estudis que posteriorment causaria estralls.

Però encara pitjor era el cas dels qui reaccionaven davant l'oposició de les seves famílies reprimint els seus impulsos naturals, en un impossible intent de "guarir-se", tractant d'acostar-se a l'estereotip

de "normalitat" que se'ls imposava des de tots els fronts. Els qui van ser sotmesos a aquest tipus de pressions van tardar anys a comprendre que els impulsos reprimits eren necessaris, i quan arribaven a aquest convenciment, trencaven amb el seu entorn d'una manera encara més dramàtica que si ho haguessin fet en la seva adolescència.

En ambdós casos el resultat és el de famílies trencades (ascendents en el primer, i descendents en el segon), dolor, insatisfacció, buit emocional, inseguretat, tristesa, depressió, pèrdua de referents, desencantament i frustració.

En els últims anys el rebuig familiar està començant a superar-se. És evident que el coneixement sobre el tema al que han contribuït els mitjans de comunicació, especialment internet, ha fet possible que ja no es percebi el fenomen com un episodi de "possessió infernal", sinó més aviat com un procés inevitable. Encara no s'ha aconseguit que s'assumeixi que és natural, i que no té gens d'erroni, i menys encara de patològic, però és qüestió de temps assolir-lo.

Malgrat la insistència d'alguns psiquiatres a aferrar-se a unes definicions obsoletes que pressuposaven que qui desenvolupava una identitat de gènere diferent a la genetal, eren malalts mentals (alguna cosa que aquests mateixos psiquiatres s'esforcen a disfressar de "malestar", per a poder seguir tenint el control sobre les persones afectades), la comunitat científica en general, i molts psiquiatres d'esperit menys conservador que els citats, dubten seriosament d'aquesta classificació, i es mostren crítics amb aquests conceptes caducs.

La definició de la pròpia identitat de gènere és un procés tan natural i personal com pogués ser-ho l'elecció d'una professió, o la relació emocional amb una altra persona. En l'única cosa en el que en realitat es diferencia d'aquestes opcions, és que és molt més constant que aquestes. És més comú que algú admeti haver-se equivocat al triar la seva professió o la seva parella, que al definir la seva identitat de gènere. I si en els dos primers casos, a ningú se li ocorre exigir la intervenció d'una tercera persona que decidís, sinó que s'admet que ningú més que l'interessat pot fer-ho, sorprèn com en aquest cas es pretén ignorar la personalitat, voluntat i capacitat de la persona afectada, imposant un "diagnòstic" i una tutela impropis i inadequats.

A més, la impossibilitat de què una altra persona pugui decidir sobre aquest tema de manera infalible, queda manifesta en el fet que els "mitjans diagnòstics" són arcaics, poc segurs, i absolutament subjectius, i tan escassament fiables, que no resistirien un estudi independent que tractés de demostrar la seva idoneïtat. Sorprenentment en el final de la primera dècada del segle XXI, seguim suportant aquest tracte inquisitorial, més propi d'una societat medieval que la de l'electrònica.

És el moment de què caigui el vel de la intolerància i la intransigència, que avui dia ha quedat gairebé exclusivament personalitzat en aquest aspecte psiquiàtric, que discrimina d'una manera decisiva a les persones afectades, a les quals s'obliga a ser considerades oficialment com malalts mentals només pel fet que vulguin disposar d'una documentació acord amb el seu gènere, que els permeti portar a terme una vida tan convencional com la qual pogués dur qualsevol altra persona.

És el moment que es vegi a aquest col·lectiu com persones i no com casos clínics; com éssers humans sans, i no com pacients als quals cal diagnosticar i tractar; com homes i dones autònoms, independents, madurs i intel·ligents, i no com a subjectes sense capacitat per a decidir per sí mateixos. És el moment de posar fi, definitivament, a les últimes restes d'alienació amb la qual s'ha marcat, des de fa segles, la vida de qui d'una manera o altre, no eren com la de la majoria, sense tractar de comprendre si aquesta diferència era la que es suposava, o era més aviat conseqüència de la por al desconegut que ha acompanyat a l'home des de l'inici dels temps.

En el futur hauríem de treballar precisament per això; per la despsiquiatrització de la transsexualitat, perquè se'ns deixi de considerar malalts mentals; per l'obtenció plena dels nostres drets, perquè ens permetin arribar a una veritable igualtat socio laboral; per la necessitat d'accedir a una hormonació informada, en la que es tingui en compte les nostres peculiaritats físiques i psíquiques; per uns professionals mèdics que coneguin bé el seu treball, perquè no receptin a tot el món la mateixa dosi d'hormones sense atendre a les peculiaritats físiques i psíquiques de cada persona, i perquè no recorrin a medicaments obsolets que s'estan retirant en gairebé tot el món; per una llei que protegeixi a tots i no deixi a ningú de costat; pel dret a ser iguals, sense que per a això deguem ser tots el mateix.

Encara queda molt per fer, i estem davant una generació que no acaba de comprendre la nostra complaença i el nostre rigor davant d'un fet que ells viuen d'una manera més natural, menys crítica i lliure del dogmatisme que durant anys se'ns ha imposat. No podem

deixar-los un llegat de desesperança, ni podem aferrar-nos a les nostres butaques si no som capaces de comprendre les veritables demandes de qui formen el col·lectiu avui dia, i ho seguiran fent durant els pròxims cinquanta anys.

És un repte davant el qual no podem tancar els ulls, ni podem retardar més. És una visió de veritable futur, i no un eco del passat. Fa deu anys aquesta Llei hagués estat realment un avanç; avui dia és pobre i neix passada de moda, doncs quedarà antiquada abans d'haver pogut aplicar-se suficientment. I no podem esperar a aquest dia per a començar a pensar en el relleu.

Conclusions del “IV Seminari del projecte de la Carta de Drets Humans Emergents: orientació sexual i identitat de gènere. Els drets menys entesos” celebrat durant els dies 21 i 23 de maig del 2007.

El col·lectiu LGTB (Lesbianes, Gais, Transsexuals i Bisexuals) reivindica la necessitat de reconèixer legal y socialment la seva dignitat -tan individual com col·lectiva -, i l'eliminació de les legislacions que restringeixen els seus drets. El desenvolupament dels drets LGTB en el règim internacional dels drets humans és de vital importància.

1. En aquest aspecte, es va destacar el treball realitzat per una sèrie d'organitzacions internacionals que, d'alguna o altra manera, han reconegut o recolzat els drets LGTB com:

- L'Organització Mundial de la Salut (OMS) va eliminar al 1992 de la classificació internacional de malalties l'homosexualitat com a malaltia mental.

- El Consell Econòmic i Social (ECOSOC) va concebre al 2006, després de molts esforços, l'estatut consultiu dins del Comitè d'ONGs a ILGA Europa y a les federacions danesa i alemanya de col·lectius LGTB, el que va constituir un verdader avanç.

- En el Consell de Drets Humans es busca aconseguir l'aprovació d'una Declaració de reconeixement dels drets de les persones LGTB com drets humans. Fins al moment, tan sols s'ha aconseguït el que s'ha anomenat Declaració de

Noruega recolzada per 54 Estats y per més de 400 ONGs de 60 països.

- El col·lectiu LGTB valora molt positivament les declaracions fetes per l'Alta Comissionada de Nacions Unides pels Drets Humans, Louise Arbour, i del Relator Especial per temes de Salut, Paul Hunt, que reivindiquen la necessitat de protegir els drets humans del col·lectiu LGTB.

2. En l'àmbit regional europeu es van remarcar les accions realitzades per:

- el Consell d'Europa en el reconeixement del dret a l'autodeterminació sexual d'homes i dones en edat legal en la seva Recomanació 924 de l'Assemblea Parlamentària al 1981;

- el Parlament Europeu en l'emissió de diverses resolucions condemnant tota actuació homofòbica. És particularment important la Resolució del 8 de febrer de 1984, coneguda com Resolució Roth, en la que s'estableix tot un catàleg de drets reconeguts al col·lectiu LGTB;

- la Comissió Europea en el reconeixement de diferents drets de les persones derivats de la seva orientació sexual i de la seva identitat de gènere per vàries Directives.

3. Es va fer una referència especial a la tasca realitzada pel Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH). A través de la interpretació evolutiva i dinàmica que realitza del Conveni Europeu de Drets Humans i de la seva concepció de la democràcia – basada

en el pluralisme, la tolerància i l'esperit d'obertura -, ha desenvolupat tota una jurisprudència especialment protectora dels drets humans de les minories sexuals.

És important la manera en la que aquest organisme ha contribuït al reconeixement i expansió dels drets fonamentals de les minories sexuals a Europa, més encara si es té en compte que el Conveni Europeu de Drets Humans (CEDH) és un text del 1950 que no inclou cap menció a l'orientació sexual ni a la identitat de gènere. Aquest reconeixement s'ha realitzat a través de les seves sentències, de les que es poden assenyalar la *STEDH Dudgeon c. Regne Unit*, *STEDH Modinos*, *STEDH Norris*, *STEDH L i V. c. Àustria*, *STEDH A.D.T. c. Regne Unit*, *STEDH X,Y,Z c. Regne Unit*, *Ress i Cossey c. Regne Unit*, entre altres.

El TEDH ha tractat l'orientació sexual i la identitat de gènere des de perspectives diferents, si bé formen part d'una noció àmplia de "vida privada" continguda en l'article 8 del CEDH.

Pel que es refereix a l'orientació sexual, el TEDH ha focalitzat la seva atenció en l'obligació de no intervenció per part dels Estats en l'exercici lliure d'aquesta.

El TEDH ha actuat en tres esferes: el dret a llibertat de la vida sexual, els drets polítics del col·lectiu homosexual i el dret a la vida familiar.

- Referent al dret a la llibertat sexual el TEDH:

- condemna l'existència de legislació penal sobre actes homosexuals consentits entre adults;
- ha deixat oberta la qüestió sobre la regulació de la majoria d'edat sexual per les relacions homosexuals, si bé ha reconegut que era necessari un cert control del comportament homosexual per lluitar contra l'explotació de persones vulnerables;
- ha clarificat que en virtut d'aquest dret no es pot perseguir penalment a persones per mantenir relacions sexuals amb diverses persones a la vegada;
- recorda que aquest dret no pot ser denegat als membres de les forces armades; i
- imposa dos límits a l'exercici d'aquest dret que són: la publicitat del comportament i la protecció dels drets dels drets o interessos de tercers.

- Referent als drets polítics del col·lectiu homosexual el TEDH:

- ha determinat que l'article 11 de la CEDH, que estableix la llibertat de reunió i associació, també protegeix al col·lectiu homosexual en l'àmbit públic; que
- l'article 14 de la CEDH que prohibeix la discriminació també les ampara; i que
- en virtut dels articles 2 i 3 de la CEDH, dret a la vida i prohibició de la tortura, l'Estat té

l'obligació processal d'investigar les morts il·legals o maltractaments per raó d'orientació sexual.

- En quan al dret a la vida familiar del col·lectiu homosexual ha estat un dret indirectament reconegut. El TEDH ha evitat, fins el moment, adoptar una definició precisa de vida privada i vida familiar. Ha protegit aquest dret en virtut de l'article 8 de la CEDH, el dret al respecte del domicili.

El TEDH a través de la seva jurisprudència ha desenvolupat nous principis com l'autonomia personal i l'autodeterminació que fonamenten el dret a la llibertat sexual com part integrant al dret al respecte de la vida privada.

- En matèria d'identitat de gènere i transsexualitat el TEDH subratlla les obligacions positives que tenen els Estats a protegir eficaçment a nivell legal i social el dret de tota persona a viure amb conformitat a la seva nova identitat sexual. A través de la jurisprudència el TEDH:

- ha constatat l'absència de norma o consens europeu en matèria d'atribució de la pàtria potestat a transsexuals, així com que existeix un ampli marge d'apreciació dels Estats per regular aquestes matèries;
- ha considerat que l'article 8 del CEDH, dret a la vida privada, és aplicable en aquesta matèria. L'Estat té l'obligació positiva de protegir el dret a la vida privada del transsexual que engloba la seva

dignitat, autonomia i dret a la integritat física i moral; i

- reconeix el dret a matrimoni, vinculant-ho a la voluntat de formar una família.

4. A part del treball realitzat per organismes de caràcter internacional, es van destacar alguns documents com:

- l'Informe sobre Homofòbia d'Estat, en aquest es troba la informació completa sobre tots aquells països en els que es penalitzen d'alguna manera les relacions sexuals entre persones adultes del mateix sexe de forma consentida;

- la Declaració de Montreal, que va nèixer de la trobada d'activistes, professors univertaris, escriptors, artistes, polítics... En el marc de la celebració dels *Outgames*, festival multidisciplinar sobre temes LGTB; i

- els Principis de Yogyakarta, resultat del treball realitzat per especialistes de dret internacional i dret humanitari procedents de diversos països del món convidats per la Comissió Internacional de Juristes i el Servei Internacional per als Drets Humans en nom d'una coalició d'organitzacions de drets humans de tot el món. Ha iniciat un projecte encaminat a desenvolupar una sèrie de principis legals internacionals que condemnin les violacions dels drets humans per motius d'orientació sexual i identitat de gènere.

Cada un dels principis estableix recomanacions no solament als Estats i als diferents organismes de Nacions Unides,

sinó també als mitjans de comunicació, agències financeres públiques i privades i altres agents socials i econòmics.

5. Malgrat els nombrosos avenços aconseguits en matèria legal, sobre tot en països europeus, en l'àmbit social encara és freqüent trobar manifestacions i actituds contràries al reconeixement i l'acceptació de realitats diferents en relació a l'orientació sexual i identitat sexual. És a dir, continuen existint multitud d'actituds LGTB fòbiques que afecten durament a la consecució a la igualtat de termes socials. És per això que el col·lectiu reclama la conveniència de:

- dur a terme programes educatius transversals que contemplin la pluralitat cultural i la diversitat sexual ja que la por i l'odi són fruit de la incomprensió i la ignorància. Algunes de les mesures que es podrien contemplar són:

- l'ús de recursos educatius i pedagògics en els centres escolars sobre la realitat LGTB;
- la realització de campanyes de sensibilització a nivell estatal com s'ha fet amb altres col·lectius vulnerables; i
- la formació de professionals del món educatiu, sanitari i policial sobre les problemàtiques i necessitats del col·lectiu.

- protegir al grup més vulnerable del col·lectiu: les persones grans; i

- que els mitjans de comunicació reflecteixin la diversitat sexual existent i que evidencin a l'esfera pública les

constants mostres de LGTB fòbia amb l'objectiu de despertar la consciència social davant d'aquestes violacions.

6. Al voltant de la reflexió i el debat sobre la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones regulada per la Llei d'Identitat de Gènere – Llei 3/2007 del 15 de març –adoptada recentment a Espanya, es van aclarir alguns conceptes:

- el sexe biològic és dual, mentre que la identitat de gènere és plural i diversa;
- la definició de la pròpia identitat de gènere és un procés natural i personal;
- la categorització del sexe d'una persona basada en aspectes purament biològics resulta insuficient per considerar-se com l'únic criteri vàlid. No solament per l'existència de nous avenços mèdics que permeten modificar l'estructura morfològica de les persones, sinó també per la pròpia construcció de les categories de sexe i gènere com una realitat complexa;
- els factors biològics i psicosocials que formen part de la construcció de les categories de sexe i gènere són diversos. Juntament als sentiments propis i íntims de pertinença a un sexe determinat de cada persona – identitat sexual -, està la percepció social del sexe de cada persona – identitat de gènere -.

7. Respecte a la Llei 3/2007 del 15 de març sobre la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones, es van aclarir els següents punts:

- permet accedir al canvi de la inscripció relativa al sexe quan no concordi amb la veritable identitat de gènere. Així mateix, regula el canvi de nom quan aquest resulta discordant amb dita modificació registral;

- la possibilitat de canvi està en concordància al respecte i al reconeixement dels principis constitucionals de dignitat de la persona i de lliure desenvolupament de la personalitat;

- No obstant, aquesta rectificació registral tan sols serà possible quan es constati que el canvi respon a la vertadera identitat de gènere. Amb l'objectiu de garantir la seguretat jurídica i les exigències del interès general s'hauran de complir dos requisits essencials:

- disposar d'un informe del metge o psicòleg clínic que constati la disfòria de gènere sentida o sexe psicosocial; i
- presentar el informe del metge que ha dirigit el tractament, d'almenys dos anys, dirigit a comodar les característiques físiques del sexe reclamat a través de l'hormonació – per tant, la llei no exigeix la cirurgia genital -.

A l'haver de ser diagnosticades per disfòria de gènere per poder accedir a la rectificació registral, s'està considerant a

aquestes persones com a malalties mentals. Per disfòria de gènere s'entén un transtorn mental greu produït per la disonància entre el sexe morfològic i la identitat de gènere sentida.

A més a més, aquests requisits signifiquen la medicalització del fet social de la transsexualitat. Aquesta medicalització provoca un gran rebuig entre les persones transsexuals – especialment entre aquelles que no volen sotmetres a cap tipus de tractament -, ja que atempta contra la llibertat d'elecció de les persones en general.

- La sol·licitud de rectificació de la menció registral del sexe i addicionalment el canvi de nom en concordància a aquesta menció està limitada a les persones de nacionalitat espanyola, majors d'edat i amb capacitat suficient per això; excluint per tant a estrangers, menors d'edat i persones incapacitades judicialment.

Aquesta llei ha estat qualificada de mínima intervenció, encara que s'ha reconegut la seva importància per ser el primer pas en el tractament legal de la transsexualitat a l'Estat espanyol. Ofereix a les persones transsexuals la possibilitat de que puguin realitzar el canvi de sexe formalment en el registre civil reconeixent així de forma legal la seva vertadera identitat.

8. Llavors es pot assenyalar que malgrat s'han aconseguit avenços significatius en matèria de reconeixement i defensa de drets LGTB en l'àmbit internacional i nacional aquests no són suficients. En els països, bàsicament europeus, que han reconegut aquests drets és freqüent trobar manifestacions i actituds LGTB fòbiques.

Són molts els obstacles amb els que es troben les persones d'aquest col·lectiu. En les diferents etapes de la vida veuen afectats els seus drets, evidenciant-se con un grup especialment vulnerable durant l'adolescència i la vellesa.

La realitat espanyola no és tan diferent com es podria pensar *a priori*. Si bé existeix un marc legal que reconeix i defensa la diversitat sexual de les persones, encara és possible trobar accions contràries al reconeixment i al respecte dels drets LGTB.

Barcelona 2007